

Şeikh AHMAD AL HASIN

ISLAMUL ŞI TOLERANŢA

Editura Taiba
2007

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României**

AL HASIN, AHMAD

**Islamul și toleranța / Șeikh Ahmad al-
Hasin. - Ed. a 2-a, rev. - București : Taiba,
2007**

ISBN 978-973-86347-0-1

Deseori mi se adresează următoarea întrebare: „De ce te-ai convertit la Islam și ce te-a atras la această religie în mod deosebit?”.

Trebuie să recunosc că nu pot să dau un răspuns tranșant. Nu pot spune că m-a atras o anumită învățătură a sa, ci, mai degrabă, faptul că Islamul reprezintă un edificiu complet, minunat, compact, clădit pe învățături morale, pe lângă cele referitoare la viața practică. Nu pot să spun astăzi care dintre laturile lui m-au atras mai mult. Islamul, în opinia mea, este un edificiu perfect întocmit și fiecare dintre părțile sale a fost astfel orânduită încât toate să se completeze reciproc, neexistând nimic de prisos; din toate acestea a rezultat o armonie perfectă, solidă. Mai degrabă, înclin să cred că am fost impresionat cel mai puternic de ansamblul învățăturilor și îndatoririlor „așezate la locurile cele mai potrivite“. M-am străduit să învăț tot ceea ce am putut din Islam. Am studiat Coranul cel Sfânt și Tradiția (Hadis) Trimisului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!). Am studiat limba Islamului și multe lucrări scrise despre această religie sau ca reacție împotriva ei. Am petrecut peste cinci ani în Hejaz și Nejd cea mai mare parte din această perioadă pentru a mă familiariza cu mediul inițial al religiei la care a chemat Profetul arab. Având în vedere că Hejazul este locul de întâlnire al musulmanilor din toate țările lumii, am putut să fac comparație între diversele puncte de vedere religioase și sociale din lumea musulmană actuală. Aceste studii și comparații mi-au creat convingerea fermă că Islamul, prin dimensiunea sa spirituală și socială, continuă să fie în pofida obstacolelor pe care le-a generat înapoierea musulmanilor „cea mai puternică forță marcată de ardoare pe care a cunoscut-o omenirea“.

Muhammad Asad

ISLAMUL LA RĂSPÂNTIE DE DRUMURI

În loc de Motto

„Nu este fapta cea bună deopotrivă cu fapta cea rea. Respinge fapta cea rea cu cea care este mai bună și iartă-l pe acela care a fost între tine și el dușmănie ca și cum ar fi un prieten apropiat. / Însă nu le va fi dat decât aceluia care sunt răbdători și nu-i va fi dat decât aceluia care va avea parte de mare noroc“ (Fussilat: 34 35).

„Și tot ceea ce vi se dă vouă este bucurie trecătoare pentru viața din această lume. Însă ceea ce se află la Allah este mai bun și mai dăinuitor pentru aceia care cred și se încred în Domnul lor, / Pentru aceia care se feresc de păcatele mari și de faptele rușinoase și care iartă, atunci când se mâniază, / Pentru aceia care răspund Domnului lor și împlinesc Rugăciunea, iar pentru treburile lor [țin] sfat laolaltă și fac milostenie din cele cu care îi înzestrăm / Și pentru aceia care atunci când nedreptatea se abate asupra lor, ei o înfruntă. / Răsplata pentru un rău este un rău deopotrivă cu el. Însă răsplata aceluia care iartă și care caută împăcare se află la Allah. El nu-i iubește pe cei nelegiuți; / Cât despre aceia care se ajută și izbâdesc, când sunt nedreptățiți, împotriva acestora nu este drum pentru dojană; / Ci drumul pentru dojană este împotriva aceluia care-i năpăstuiesc pe ceilalți oameni și săvârșesc fărădelegi pe pământ, fără de dreptate. Aceștia vor avea parte de pedeapsă aspră. / Iar acela care rabdă și iartă să știe că acesta este dintre lucrurile înalte“ (Aș-Şura: 36 43).

„Aceia care nu cred sunt astăzi deznădăjduiți că ar mai putea să vă îndepărteze de religia voastră. Deci, nu vă mai temeți de ei, ci temeți-vă de Mine! În ziua aceasta am desăvârșit religia voastră și am împlinit harul meu asupra voastră și am încuviințat Islamul ca religie pentru voi!“ (Al-Ma`ida: 3).

PREFAȚĂ

- 1 -

Legenda despre răspândirea Islamului prin sabie a dispărut aproape total din scrierile serioase ale istoricilor occidentali, ca urmare a confruntării cu următoarele realități:

A. Dificultatea descoperirii unor cazuri confirmate documentar de convertire forțată la Islam în istoria musulmană.

B. Un mare procent al populației musulmane actuale de exemplu, din Indonezia și China nu locuia în teritoriile ocupate de musulmani.

C. Popoarele care au invadat lumea islamică, supunând militar și politic zone întinse din ea, nu au ezitat să se convertească la Islam încă din vremea când erau la putere, pe parcursul unei perioade de timp relativ scurte, așa cum a fost cazul turcilor și tătarilor.

D. Islamul, chiar și în perioadele negre ale musulmanilor, de necunoaștere a acestei religii și de deformare a ei sub diverse influențe străine, de adâncire a breșei dintre viața multora dintre ei și imaginea pură a acestei religii, a continuat să atragă noi adepți ca urmare a opțiunii libere și a convingerii raționale, într-un număr care i-a făcut pe mulți să recunoască în epoca actuală că este religia care cunoaște răspândirea cea mai rapidă.

E. Înainte de mijlocul secolului trecut, lumea musulmană se afla cu excepția unor mici zone sub dominația militară și politică a unor state nemusulmane, dar, cu toate acestea, forța sa de răspândire și de rezistență în fața forțelor de ocupație nu a fost afectată. Acest lucru a determinat-o pe orientalista italiană Laura Veccia Vagliere să-și pună uluită următoarele întrebări:

-Care este forța miraculoasă ascunsă a acestei religii?

-Care este forța interioară de convingere a acestei religii?

-Din ce adâncuri ale spiritului uman provine această forță de atracție și îmbrățișarea ei de către adepți?

Deși a dispărut, din lucrările istoricilor occidentali, legenda despre răspândirea Islamului prin sabie, imaginea musulmanilor în cultura occidentală (în general) continuă să fie asociată cu violența, agresivitatea și fanatismul, neschimbându-se prea mult față de modul în care a fost percepută în Europa Evului Mediu.

Firește, nimeni nu afirmă că asocierea agresivității cu imaginea musulmanului s-ar datora structurii biologice a organismului acestuia, în care s-ar secreta o cantitate mai mare de adrenalină; occidentalii pretind că Islamul, prin natura sa, este responsabil de temperamentul musulmanului, de comportamentul și de percepția lui dominată de acest prototip.

- 2 -

Cu toate că nimeni nu contestă faptul că agresivitatea este prezentă în grade diferite în natura umană, occidentalii, atunci când înfățișează Islamul ca purtând în esența sa semințele fanatismului, agresivității și violenței, afirmă implicit prin strategia contrastelor că, spre deosebire de Islam, cultura occidentală nu ar fi la fel de agresivă, violentă și fanatică.

Dar, oare, confirmă realitatea acest lucru?

În ultimele secole, nu s-a întâmplat ca un stat musulman să invadeze un stat occidental. Dimpotrivă, istoria colonialismului demonstrează că atât lumea veche, cât și cea nouă au constituit în permanență obiectivul invaziei occidentale.

Pentru o îndelungată perioadă de timp, până la sfârșitul primei jumătăți a secolului XX, lumea musulmană cu excepția unei mici părți s-a aflat sub autoritatea Occidentului, ca rezultat al invadării și războaielor, iar, după îndepărtarea acestei autorități, conducerea politică, militară, culturală și educativă a fost cu rare excepții una laică.

Cu alte cuvinte, în decursul acestor perioade, Islamul nu a fost în majoritatea cazurilor responsabil de acțiunile militare din interiorul lumii musulmane sau de conflictele dintre lumea musulmană și alte state.

În secolul trecut, Occidentul a declanșat două războaie mondiale în decursul a douăzeci și cinci de ani, la o distanță de un an și jumătate între ele. Evenimentele acestor războaie nu au dovedit că civilizația occidentală a reușit întotdeauna să îmblânzească natura agresivă a Occidentului și să-l determine să fie tolerant și să renunțe la agresiune.

Chiar și atunci când războiul este considerat un comportament uman obișnuit și nu este perceput, în mod obligatoriu, drept consecință

a unei tendințe agresive dintr-o anumită cultură, săvârșirea de către beligerant a unor crime și distrugeri, atunci când necesitățile războiului nu impun acest lucru, justifică afirmația existenței unei legături între tendința agresivă a beligerantului și cultura sa.

În cel de al doilea război mondial, de pildă, nu mai era nevoie, după ce soarta războiului fusese hotărâtă, să fie supus bombardamentului strategic orașul german Dresda sau să fie uciși două sute de mii de oameni necombatanți în orașul japonez Hiroșima, sau să fie lansată bomba nucleară distrugătoare asupra orașului Nagasaki - care nu reprezenta un obiectiv strategic. La fel, în războiul forțelor aliate internaționale împotriva Afganistanului nu era necesar să fie bombardați prizonierii cu elicopterele în Qalaat Qangi

- 3 -

În ultimul deceniu al secolului trecut a luat naștere ceea ce s-a numit ulterior „războiul împotriva terorismului“, uneori adăugându-se la cuvântul „terorism“, în mod explicit, adjectivul „islamic“, iar alteori calificativul fiind asociat implicit. Occidentul susține că a pornit acest război din cauza unor atentate teroriste comise de musulmani. De parcă Occidentul nu ar fi cunoscut anterior actele teroriste decât la nivelul unor incidente întâmplătoare, care nu au necesitat declararea războiului împotriva sa.

Termenul „terorism“ este relativ nou în limbile occidentale. În „New Encyclopaedia Britannica“ este definit drept strădania de a ucide și a distruge cu scopul de a provoca panică generală; scopul nemijlocit al terorismului nu este producerea de victime, chiar dacă aceasta se întâmplă uneori în mod deliberat, ci atingerea unor obiective politice sau ideologice. Conținutul acestui concept este considerat a fi de origine recentă. Se pare că acest termen a început să se răspândească în limbile europene pentru a descrie actele violente care au avut loc în vremea lui Robespierre, după revoluția franceză. După aceea, Occidentul a continuat să fie arena terorismului în sensul menționat mai sus.

În cea de a doua jumătate a secolului trecut, Europa a suferit din pricina terorismului ca urmare a operațiunilor Armatei Irlandeze în Marea Britanie sau ale bascilor în Spania, în vreme ce Italia a cunoscut operațiunile Brigăzilor Roșii, iar Germania operațiunile Armatei Roșii.

În Statele Unite ale Americii acțiunile teroriste care au avut loc în timpul conflictelor privind sclavia și discriminarea rasială s-au soldat prin apariția vestitelor bande teroriste K.K.K., iar, în momentul de față, există pe teritoriul S.U.A. peste trei sute de grupări înarmate. Exploziile de la Oklahoma, devenite vestite datorită faptului că inițial au fost atribuite terorismului islamic, au fost provocate de una din aceste grupări. În timpul războiului rece dintre lagărul comunist și cel capitalist, Rusia și S.U.A. s-au acuzat reciproc de crearea sau de finanțarea unor mișcări teroriste îndreptate împotriva guvernelor care sprijineau partea adversă, îndeosebi din Orientul Mijlociu, Africa și America Latină.

În limba arabă, cuvântul „**irhab**“ nu înseamnă „terorism“. El s-a răspândit cu acest sens pentru a califica operațiunile realizate în Palestina de către bandele sioniste alcătuite din elemente venite din Occident, devenite active îndeosebi după încheierea celui de al doilea război mondial. Explozia de la hotelul David din Ierusalim, care a avut loc la 22 iunie 1946, a fost prima operațiune de acest gen din Orientul Mijlociu. Aceste bande au comis masacre (ucigând uneori în mod premeditat copii, femei și bătrâni, așa cum s-a întâmplat în timpul măcelului de la Deir Yasin, comis la 10 aprilie 1948), cu scopul de a provoca panică generală și de a-i determina pe palestinieni să fugă, părăsindu-și pământurile pentru a fi ocupate de invadatorii evrei veniți din diverse țări ale lumii. Înainte de aceasta, lumea islamică nu a cunoscut acest tip de violență, chiar dacă, asemenea tuturor țărilor lumii, a avut parte de-a lungul timpului de alte tipuri de acte violente, așa cum au fost războaiele, asasinarea unor lideri sau violarea teritoriilor. Terorismul a fost importat recent de către lumea musulmană din Occident, atât ca termen lingvistic, cât și ca practică. Lumea musulmană a cunoscut terorismul, începând de la mijlocul secolului trecut și până în momentul de față, în diverse forme și având diverse obiective ideologice și politice, fiind susținute de guverne sau organizații. În ultimele decenii au avut loc în lumea islamică și în afara ei acte teroriste executate de organizații islamiste sau de musulmani. Indiferent dacă autorii lor au fost musulmani fanatici, laici sau nemusulmani, Occidentul a făcut întotdeauna legătura între ele și Islam.

La începutul acestui secol a avut loc atentatul terorist de pe 11 septembrie 2001, când au fost atacate turnurile gemene ale World Trade Center din New York și clădirea Pentagonului din Washington; acest

eveniment criminal controversat a fost considerat un punct de cotitură în ceea ce privește problema terorismului islamic și a Occidentului.

Referitor la evaluarea morală a terorismului, Occidentul a făcut distincție, în majoritatea cazurilor, între diversele tipuri de terorism în funcție de obiectivul lor; dacă obiectivul lor a fost legitim, acțiunile respective nu au fost catalogate drept terorism sau, cel puțin, nu au fost condamnate moral. Literatura occidentală menționează din această categorie operațiunile întreprinse de Rezistența Franceză în timpul ocupării Franței de către Germania în cel de al doilea război mondial, atât împotriva armatei germane, cât și împotriva guvernului francez pe care l-a format armata de ocupație. Nimeni din Occident nu a considerat în vremea aceea în afară de guvernul nazist că operațiunile respective ar fi nejustificate din punct de vedere moral. Dimpotrivă, ele s-au bucurat de elogii și respect, iar, după căderea guvernului nazist, nici chiar germanii nu au mai considerat Rezistența Franceză o mișcare teroristă criminală.

În ceea ce privește lumea islamică, niciun „jurișt” (faqih) din câte știm nu a considerat a fi act legal uciderea nevinovaților sau distrugerea bunurilor lor, indiferent de situație și de scop, dar s-au purtat discuții în legătură cu condamnarea altor forme ale terorismului care au urmărit îndeplinirea unui scop legitim, așa cum este cazul rezistenței celor ocupați.

Este adevărat că agresivitatea ar fi o trăsătură specifică a culturii islamice și că toleranța ar fi o trăsătură specifică a culturii occidentale?

Am scris acest studiu tocmai în încercarea de a răspunde la această întrebare.

Pentru ca scrierea să fie obiectivă, întrucât autorul este musulman și este posibil, în virtutea naturii umane, ca judecățile și opiniile sale să fie influențate, cu sau fără intenție, și ca el să fie părtinitor, vom evita pe cât posibil să emitem judecăți sau să ne exprimăm opinia personală, iar acolo unde acest lucru nu va fi cu putință, ne vom limita, în majoritatea cazurilor, la opinii și judecăți care nu fac obiectul unor divergențe serioase. Tot pentru a fi obiectiv, ne vom limita, de asemenea, la precizarea poziției Islamului prin citatele din Coran și din tradițiile autentice, în conformitate cu normele de evaluare ale științei tradiției (hadis). Ne-am limitat la citarea unor texte ale autorilor și istoricilor nemusulmani, atunci când citatul a fost în favoarea Islamului.

Cu această excepție, s-au dat citate din scrierile lui Muhammad Asad un orientalist de origine austriacă. Motivul a fost faptul că acest autor aparține culturii occidentale și a cunoscut viața occidentală în cele mai delicate etape ale sale, mai ales într-o fază critică, probabil una din cele mai importante ale evoluției sale, și într-o epocă marcată de cele mai pregnante trăsături ale culturii și atitudinii omului față de lume și viață.

În plus, el a avut șansa de a intra în contact nemijlocit cu viața musulmanilor, aparținând unor popoare și țări diferite și de niveluri culturale diferite, șansă pe care nu au avut-o decât puțini intelectuali occidentali, oferindu-i-se astfel posibilitatea de a face distincție între viziunea Islamului și cea a culturii occidentale, așa cum rar a putut cineva să o facă.

A fost ajutat și de cunoașterea limbilor vorbite de unele populații musulmane (araba, persana, turca și urdu), de cunoașterea foarte cuprinzătoare a moștenirii musulmanilor, de contactele nemijlocite cu liderii și cu gânditorii lor, de faptul că a trăit și printre oamenii de rând în perioadele de cotitură din viața lor, în decursul vieții sale longevive, de peste nouăzeci de ani.

Probabil că cititorul va remarca o oarecare exagerare în prezentarea preferențială a citatelor din acest autor, îndeosebi din cartea sa „Islamul la răspântie de drumuri“. Adevărul este că, în opinia mea, a fost necesar să prezint citate din acest autor atunci când am comparat cultura arabo-islamică cu cea occidentală, întrucât Muhammad Asad vede cultura musulmană cu ochii unui intelectual occidental și, în același timp, percepe cultura occidentală prin ochii savantului musulman, într-un mod rar întâlnit.

- 4 -

Pentru clarificarea viziunii Islamului asupra problemei toleranței și agresivității a trebuit să facem comparație între cultura contemporană, în special, cea occidentală și Islam subliniind distincția existentă între Islam, așa cum este el în realitate, și musulmanii din diverse țări și perioade istorice. Aceasta nu doar pentru că Islamul este unul singur, iar viziunile și comportamentele musulmanilor sunt diferite și multiple, ci și pentru că nimeni nu poate pretinde că viața musulmanilor din epoca actuală se desfășoară în deplină conformitate

cu Islamul ca viziune originară și program de viață. În prezent, musulmanii practicanți consideră că există în realitatea musulmanilor un mare decalaj între viața lor, ca viziune și comportament, și între Islam, ca sistem general de viață. Laicii consideră că Islamul nu-și mai are locul, iar aplicarea, conform prescripțiilor religioase autentice, și adoptarea sa ca mod de viață nu mai prezintă niciun avantaj.

Dimpotrivă, deși nu este necesar ca viziunea și comportamentul tuturor occidentalilor să reflecte cultura occidentală, în ansamblu, viața occidentalilor reprezintă cultura lor, iar cultura occidentală se reflectă pe deplin în stilul de viață pe care occidentalii îl numesc mod de viață occidental.

De obicei, occidentalii condamnă minoritățile cu care conviețuiesc, formate din emigranți îndeosebi musulmani, pentru că ele nu se străduiesc să se integreze în modul de viață occidental. Conform celor afirmate mai sus, obiectul acestui studiu este Islamul ca dogmă, principii și prescripții, nu musulmanii sau istoria lor, decât în măsura în care Islamul este aplicat practic în viața lor.

CAPITOLUL I

TOLERANȚA - SURSE ȘI EFECȚE

- 1 -

Toată lumea este de acord că valorile pe care se bazează toleranța și, în același timp, efectele ei reprezintă anumite calități, precum îndurarea, iertarea și răbdarea; se poate observa că îndurarea, iertarea, mila și răbdarea sunt menționate de peste nouă sute de ori în Coranul cel Sfânt.

Ele au fost menționate ca însușiri ale lui Allah, ale Coranului sau ale Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!), iar astfel omul este implicit chemat să-și însușească aceste calități, pomenite pentru a fi lăudate sau poruncite. Iată o serie de versete, revelate de Allah Preaînaltul, în care sunt utilizate aceste atribute:

„El este Allah, afară de care nu este alt Dumnezeu, Știutorul celor nevăzute și al celor văzute. El este cel Milostiv și Îndurător.“
(Al-Hașr: 22)

„... Căci Allah este față de oameni Iertător și Îndurător.“
(Al-Baqara: 143)

„Domnul vostru Și-a prescris Sie Însuși Îndurarea...“ (Al-An'am: 54)

„Spune: «O, voi robii Mei, care ați întrecut măsura în defavoarea voastră, nu deznădăjduiți în privința îndurării lui Allah!». Allah iartă toate păcatele. El este Iertător și Îndurător.“
(Az-Zumar: 53)

„Și iată că de la Domnul vostru v-a venit vouă dovadă limpede, călăuzire și îndurare...“ (Al-An'am: 157)

„Și nu te-am trimis decât ca o îndurare pentru lumi“ (Al-Anbiya': 107)

„Tu nu vei înceta să descoperi înșelătoria lor, afară de un mic număr dintre ei. Dar iartă-i pe ei și uită greșelile lor. Allah îi iubește pe cei care fac bine.“ (Al-Ma'ida: 13)

„Însă dacă voi sunteți îngăduitori și treceți peste greșelile lor și îi iertați pe ei, să știți că și Allah este Iertător și Îndurător.“ (Al-Taghabun: 14)

„Răspлата pentru un rău este un rău deopotrivă cu el. Însă răspлата aceluia care iartă și care caută împăcare se află la Allah“ (As-Suya: 40)

„Deci, îndepărtează-te de ei și spune: «Pace!»“ (Az-Zukhruf: 89)

„... Care-și stăpânesc mânia și care iartă oamenilor, căci Allah îi iubește pe cei care plinesc fapte bune“ (Al-'Imran: 134)

„Spune acelor care cred să-i ierte pe aceia care nu nădăjduiesc în zilele lui Allah“ (Al-Jathiya: 14)

„Iar acela care rabdă și iartă să știe că acesta este dintre lucrurile înalte“ (Aș-Şura: 43)

„Veți auzi de la cei cărora Cartea le-a fost dăruită mai înaintea voastră și de la idolatri multe sudălmi. Dar să răbdați și să fiți cu frică de Allah este cea mai bună hotărâre pentru toate lucrurile!“ (Al-'Imran: 186)

„Însă noi vom îndura orice durere ne veți aduce!“ (Ibrahim: 12)

„Îndură ceea ce spun ei și îndepărtează-te de ei, retrăgându-te cuviincios!“ (Al-Muzammil: 10)

„Apoi, să fii dintre aceia care cred și se îndeamnă la răbdare și se îndeamnă la îndurare!“ (Al-Balad: 17).

După ce va reflecta la cele menționate, cititorul se poate întreba: există vreo carte de religie în afara Coranului sau vreo lucrare de pedagogie dintr-o altă cultură decât cea islamică care să acorde atâta spațiu calităților menționate în Sfântul Coran? Sau următoarea întrebare: există vreo altă religie sau cultură, cu excepția celei islamice, care să fi acordat o atenție asemănătoare celei investite de Coran pentru educația în spiritul toleranței?

Ne-am referit aici doar la Coran și nu am menționat tradițiile (hadis) Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) referitoare la educație, în sensul menționat mai sus, care ar putea fi adunate în tomuri.

De asemenea, nu am făcut referire la cărțile savanților musulmani care alcătuiesc biblioteci întregi și care se bazează pe Coran și pe tradițiile profetice referitoare la acest subiect.

Trebuie făcută de la bun început precizarea că, în Islam, toleranța nu înseamnă umilință și înjosire, nici supunere în fața nedreptății, nici resemnare în fața celor nedreți. Acest echilibru este exprimat de versetele din Surat Aș-Şura, în care sunt descriși cei evlavioși:

„Și pentru aceia care, atunci când nedreptatea se abate asupra lor, ei o înfruntă“ (Aș-Şura: 39)

„Răsplata pentru un rău este un rău deopotrivă cu el. Însă răsplata aceluia care iartă și care caută împăcare se află la Allah. El nu-i iubește pe cei nelegiuiți!“ (Aș-Şura: 40)

„Cât despre aceia care se ajută și izbândesc, când sunt nedreptățiți, împotriva acestora nu este drum pentru dojană“ (Aș-Şura: 41)

„Ci drumul pentru dojană este împotriva acelor care-i năpăstuesc pe ceilalți oameni și săvârșesc fărădelegi pe pământ, fără de dreptate. Aceștia vor avea parte de pedeapsă aspră“ (Aș-Şura: 42)

„Iar acela care rabdă și iartă, să se știe că acesta este dintre lucrurile înalte“ (Aș-Şura: 43).

Toleranța nu înseamnă că acela care face bine trebuie să fie tratat ca acela care săvârșește un rău. Allah Preaînaltul a spus în această privință:

„Nu sunt deopotrivă cel care este orb și cel care vede, nici cei care cred și săvârșesc o faptă rea“ (Ghafir: 58)

„Și Noi i-am zis: «O, Dhu-l Qarnayn! Fie că îi pedepsești, fie că te vei arăta binevoitor față de ei!»“ (Al-Kahf: 86)

„A răspuns: «Cât despre cel care este nelegiuit, pe acela îl vom pedepsi, iar mai apoi se va întoarce la Domnul său și El o să-l pedepsească asemenea cu aspră pedeapsă...»“ (Al-Kahf: 87)

„Însă acela care crede și săvârșește bine va avea parte de cea mai frumoasă răsplată și lui îi vom da porunci ușoare“ (Al-Kahf: 88).

Allah s-a descris pe Sine astfel:

„Revelarea Cărții este de la Allah Cel Puternic, Știutor“ (Ghafir: 2)

„Iertătorul păcatelor, Primitorul căinței, Cel Aspru la

pedeapsă, Dătătorul de îndurare. Nu este alt dumnezeu afară de El și la El este întoarcerea“ (Ghafir: 3)

„Cu adevărat Domnul tău este repede la pedeapsă, însă El este Iertător și Îndurător“ (Al-An'am: 165).

De asemenea, i-a descris pe robii săi cei evlavioși:

„Allah va aduce în locul lui un neam de oameni pe care-i iubește și care-L iubesc pe El, blânzi față de dreptcredincioși și aspri cu necredincioșii“ (Al-Ma'ida: 54).

Alături de versetele în care se fac promisiuni și se adresează îndemnuri, în Coran există și versete prin care oamenii sunt avertizați.

Toleranța nu înseamnă încălcarea echității. Orientalista italiană Laura Veccia Vaglieri a înțeles acest lucru atunci când a afirmat, descriindu-l pe Profet (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!): *„El a îmbinat toleranța cu echitatea trăsăturile cele mai nobile ale omului - și este ușor să cităm din biografia sa (Sira) numeroase exemple în această privință“*.

Cu toate acestea, din toleranță și din dorința de a nu răspunde violenței prin violență, fără a se ajunge la o recunoaștere și susținere a nedreptății celorlalți sau la neglijarea apărării religiei sau a musulmanilor, este dezirabil și necesar să se adopte un comportament îngăduitor și iertător:

„De vei întinde tu mâna spre mine ca să mă omori, eu nu voi întinde mâna spre tine ca să te omor, căci eu am frică de Allah, Stăpânul lumilor“ (Al-Ma'ida: 28).

În concluzie, toleranța și semnificația neagresiunii reprezintă o valoare absolută și o datorie pentru toți musulmanii, în măsura în care înseamnă echitate, iar echitatea este cerută de la noi toți față de toată lumea, în orice situație: **„Fiți statornici în îndatoririle voastre față de Allah și fiți martori drepecți: Să nu vă împingă ura împotriva unui neam să nu fiți drepecți**“ (Al-Ma'ida: 8). Toleranța, în sensul săvârșirii binelui și răsplătirii faptei rele cu o faptă bună, este un lucru necesar și dorit, dacă din aceasta nu decurge sprijinirea nedreptății sau dezamăgirea celui nedreptățit, sau încălcarea principiului măreției lui Allah, a trimisului său și a credincioșilor.

Definiția dată de U.N.E.S.C.O. toleranței este apropiată de viziunea islamică, întrucât această organizație stabilește că: *„ea înseamnă respectarea integrală a drepturilor omului, nepresupunând toleranța față de nedreptatea socială, renunțarea omului la*

convingerile sale sau neluarea în seamă a unora dintre ele“. Ea înseamnă că omul trebuie să aibă libertatea de a-și respecta convingerile și de a accepta libertatea celui alt. Ea înseamnă acceptarea faptului că oamenii, prin natura lor, se deosebesc în privința înfățișării, situației, limbii, comportamentului și valorilor și că ei au dreptul de a trăi în pace și de a fi ceea ce vor să fie. Toleranța înseamnă acceptarea de către fiecare om a faptului că nici convingerile sale nu trebuie să fie impuse celorlalți.

Perspectiva islamică asupra toleranței a fost foarte clară pentru gânditorii occidentali imparțiali. Astfel, De Lacz afirmă: *„istoria a dovedit că mitul despre răspândirea Islamului în lume prin sabie este una dintre cele mai stupide legende care au fost reiterate de către istoricii occidentali*“. Iar A.S. Triton afirmă: *„imaginea musulmanilor luptători, care au înaintat cu sabia în mână și cu Sfântul Coran în cealaltă, este falsă*“.

La rândul său, A.G. Leonard afirmă că: *„drumul pe care califii au trebuit să-l urmeze a fost clar și ei au știut să nu constrângă pe nimeni să-și abandoneze religia și au declarat pretutindeni că respectă credințele și obiceiurile popoarelor*“.

Iar M.N. Roy declară: *„fondul istoric al Islamului și condițiile sociale în care el a apărut și-au pus amprenta toleranței asupra sa, care s-ar putea să li se pară unora că intră în contradicție cu spiritul fanatismului, asociat în mod obișnuit, în virtutea tradiției, cu Islamul, însă chiar și numai crezul rezumat în cuvintele «nu există o altă divinitate în afara lui Allah» generează toleranță*“.

Orientalista italiană Laura Veccia Vaglieri arată că *„nu exagerăm dacă afirmăm cu insistență că Islamul nu s-a limitat să cheme la toleranță religioasă, ci a făcut din aceasta o lege pe care a pus-o continuu în practică*“.

Cunoscutul scriitor britanic H.G. Wells consideră la rândul său că *„lucrurile care a atras cel mai mult inimile majorității oamenilor, atunci când Muhammad a venit cu religia Islamului, a fost concepția despre Allah - care înseamnă Dumnezeu adevărat. Prin acceptarea sinceră a Islamului și a sistemului său, în fața lor se deschidea lumea, anterior plină de incertitudini, falsitate și scindări, acum curățată de un simbolism neclar, ritualuri obscurantiste sau psalmii unor preoți. Muhammad (s.a.w.s) s-a adresat prin aceste norme morale inimilor oamenilor. Islamul a întemeiat o societate eliberată de cruzime și*

asuprire la un nivel nemaiîntâlnit în nicio altă societate până atunci“. Tot el continuă: „Islamul s-a răspândit și a devenit dominant, pentru că a oferit omenirii cel mai bun sistem politic și social din toate timpurile, un sistem care reprezintă cea mai cuprinzătoare, pură și clară idee politică ce putea fi aplicată, până în momentul acela, pe pământ“. Și apoi mai adaugă: „Cel de al treilea aspect al forței Islamului constă în insistența lui asupra frăției depline și egalității totale a tuturor credincioșilor în fața lui Allah, indiferent de culoarea pielii, statutul lor juridic și social“.

CAPITOLUL II

„FIREA CEA BUNĂ” - HUSN AL HULUQ

Toleranța face parte dintr-un concept mai cuprinzător și mai extins, desemnat prin termenul islamic: „firea cea bună”. Asemenea majorității termenilor de drept musulman, acest termen nu are un sinonim în limba arabă. El este atât de larg și de cuprinzător, încât savanții musulmani au folosit numeroase expresii pentru a-l defini. Hasan al-Basri (Allah fie milostiv cu el!) îl definește drept: „*față deschisă, mărinimie și abținere de la ofensă*”. Abd Allah ben al-Mubarak (Allah fie milostiv cu el!) afirmă: „*Firea cea bună înseamnă să suportți ceea ce spun și fac oamenii*”. Imamul Ahmad (Allah fie milostiv cu el!) declară: „*Firea cea bună presupune să fii îngăduitor, blând, vesel, să nu urăști și să rostești vorbe bune*”. Iar Al-Ghazali (Allah fie milostiv cu el!) a arătat că „firea cea bună” presupune „*să fii deosebit de sfios, să nu faci rău, să fii evlavios, să fii sincer, să vorbești puțin și să faci mult, să greșești puțin, să nu fii curios, să fii pios, respectuos, recunoscător, mulțumit, îngăduitor, blând, virtuos, milos, să nu blestemi, să nu înjuri, să nu fii intrigant și bârfitor, să nu te grăbești, să nu fii ranchiunos, nici zgârcit, nici invidios, ci să fii prietenos și surâzător, să iubești pentru Allah, să urăști pentru Allah, să accepți pentru Allah și să te mâniezi pentru Allah*”. Al-Qazwini (Allah fie milostiv cu el) a spus la rândul său, definind „firea cea bună”, că aceasta înseamnă: „*Aspirația sufletului către faptele cele mai demne de laudă. Și aceasta se poate referi la Allah sau la relațiile cu oamenii. În ceea ce îl privește pe Allah, Preaputernicul și Mărețul, robul trebuie să aibă pieptul deschis pentru poruncile și pentru interdicțiile lui Allah Preaînaltul, să facă ceea ce i s-a impus, de bunăvoie, să se abțină de la ceea ce i-a fost interzis, fără mâhnire, să dorească, să împlinească fapte bune, fără preget, să renunțe la multe din cele care îi sunt îngăduite din dragoste pentru Allah Preaînaltul, dacă socotește că renunțarea la acestea îl apropie mai mult de supunere decât săvârșirea lor, să se bucure de aceasta și să nu fie nemulțumit și nici să nu găsească trudă în acest lucru. Cât privește relațiile cu oamenii, trebuie să fie îngăduitor în privința drepturilor sale, să nu le ceară de la altcineva, să le acorde celorlalți în măsura în care li se cuvin. Și, dacă se îmbolnăvește și nu*

este vizitat, sau vine dintr-o călătorie și nu este întâmpinat, sau salută și nu i se răspunde, sau se află ca oaspete și nu este cinstit, sau cere mijlocirea cuiva și nu i se răspunde, sau săvârșește o faptă bună și nu i se mulțumește, sau dacă intră într-un loc în care se află oameni și nu i se oferă loc, sau vorbește și nu este ascultat, sau cere îngăduința pentru un prieten și nu i se acordă, sau cere mâna cuiva și nu i se acceptă căsătoria, sau cere amânarea unei datorii și nu i se acordă amânarea, sau cere să i se reducă o datorie și nu i se reduce... și altele asemănătoare acestora, el nu trebuie să se mânieze, nu trebuie să pedepsească, nu trebuie să mustre, nu trebuie să se lase pradă sentimentului că a fost tratat neprietenos sau că a fost părăsit, să nu facă nimic din toate acestea, dacă le-ar putea face; mai mult decât atât, să arate că nu-l interesează nimic din toate acestea și să le întâmpine pe toate cu ceea ce este mai bun, mai frumos și mai apropiat de fapta bună și de evlavie, mai asemănător cu ceea ce este demn de laudă și de mulțumire; apoi să fie drept în achitarea datoriilor ce-i revin la fel cum este în legătură cu păstrarea a ceea ce posedă; și, dacă fratele său musulman se îmbolnăvește, să-l viziteze; dacă vine la el pentru a-i mijloci ceva, să-i mijlocească; dacă cineva îi cere o amânare pentru achitarea unei datorii, să i-o acorde; dacă cineva are nevoie de ajutorul lui, să-l ajute; dacă îi cere să fie îngăduitor la o vânzare, să fie îngăduitor; să nu caute să-l trateze pe celălalt așa cum l-a tratat acela în trecut și cum îl tratează alți oameni, ci să ia fapta cea mai bună drept model pentru sine și s-o urmeze fără nicio împotrivire“.

Există numeroase versete și tradiții nobile conținând expresii și fapte care se încadrează în ceea ce constituie „firea cea bună“. De asemenea, au fost preocupați în mod deosebit de această temă savanții musulmani, îndeosebi cei dedicați studierii educației, încât, dacă s-ar încerca să se adune tot ce au scris savanții despre acest subiect, s-ar alcătui o bibliotecă imensă.

În continuare, prezentăm câteva exemple a unor astfel de versete și tradiții. Menționăm dintre versete:

„Și zi-le robilor Mei să spună ceea ce este mai frumos; că Șeitan stârnește vrajbă între ei, iar Șeitan este un dușman învederat al omului.“ (Al-Isra: 53)

„Și să spuneți oamenilor vorbe bune, să împliniți Rugăciunea și să faceți Dania!“ (Al-Baqara: 83)

„Cheamă la calea Domnului tău cu înțelepciune și bună

îndemnare și discută cu ei cum e mai frumos! Domnul tău este mai bine știutor al acelor care s-au abătut de la calea Sa și El este mai bine știutor al celor care sunt bine călăuziți.“ (An-Nahl: 125)

„Nu discutați cu oamenii Cărții decât în felul cel mai frumos, afară de aceia dintre ei care sunt nelegiuți cu voi! Și spuneți: «Noi credem în ceea ce ni s-a trimis nouă și vi s-a trimis vouă! Domnul nostru și Domnul vostru este unul singur și noi Lui îi suntem supuși.»“ (Al-'Ankabut: 46)

„Și cine spune vorbe mai frumoase decât acela care cheamă la Allah, săvârșește faptă bună și zice: «Eu sunt dintre musulmani?» / Nu este faptă bună deopotrivă cu fapta cea rea. Respinge fapta cea rea cu cea care este mai bună și iartă-l pe acela care a fost între tine și el dușmănie ca și cum ar fi un prieten apropiat.“ (Fussilat: 33-34)

„Respinge răul cu ceva care este mai bun!“ (Al-Mu'minun: 96)

„Robii Celui Milostiv sunt aceia care merg pe pământ cu smerenie, iar atunci când cei proști le vorbesc lor, ei le răspund: «Pace!»“ (Al-Furqan: 63)

„O, fiul meu! Împlinește Rugăciunea, poruncește fapta bună, oprește de la ceea ce este urât și rabdă ceea ce vine asupra ta, căci aceasta este dintre lucrurile hotărâte de Allah! / Nu te întoarce de la oameni și nu păși pe pământ cu semeție, căci Allah nu-l iubește pe cel trufaș și mândru! / Fii cumpătat în mersul tău și coboară glasul tău, căci cel mai urât dintre toate este glasul măgarului!“ (Luqman: 17-19)

„O, voi cei care credeți! Să nu râdă un neam de alt neam, care s-ar putea să fie mai bun decât ei, nici muierile să nu râdă de alte muieri, care s-ar putea să fie mai bune decât ele! Nu vă ocărăți și nu vă batjocoriți cu porecle unii pe alții. Ce rău este numele urât și rușinos, după credință! Iar cei care nu se căiesc, aceia sunt nelegiuți. / O, voi cei care credeți! Feriți-vă cu strășnicie de bănuiele, căci unele bănuiele sunt păcat! Nu vă iscodiți și nu vă ponegriți unii pe alții! Oare voiește vreunul dintre voi să mănânce carnea fratelui său mort? Nu! Voi ați urât aceasta! Și fiți cu frică de Allah, fiindcă Allah este Iertător și Îndurător! / O, voi oameni! Noi v-am creat pe voi dintr-un bărbat și o muiere și v-am făcut popoare și triburi, pentru ca să vă cunoașteți. Cel mai cinstit dintre voi la

Allah este cel mai evlavios dintre voi. Allah este Atoateștiutor și Bineștiutor.“ (Al-Hujurat: 11-13).

Iar dintre tradițiile autentice menționăm:

„Niciun lucru nu atârnă în balanță mai greu decât firea cea bună, iar cel care are fire bună atinge prin ea nivelul celui care postește și plinește rugăciunea.“

„Eu promit un loc la marginea Paradisului pentru acela care renunță la îndoieli, chiar dacă are dreptate, o locuință în mijlocul Paradisului pentru acela care renunță la minciună, chiar dacă o face în glumă, și un loc în partea de sus a Paradisului pentru cel cu fire bună.“

„Fii cu frică de Allah, oriunde te-ai afla și împlinește o faptă bună după fiecare faptă rea pentru a o șterge pe aceasta și poartă-te cu oamenii cu o fire bună!“

„Credincios cu cea mai deplină credință este cel care are firea cea mai bună, iar cei mai buni dintre voi sunt aceia care se poartă cel mai frumos cu soțiile lor.“

„Jur pe Acela în mâna căruia se află sufletul lui Muhammad că un rob nu este perfect, decât dacă inima și limba lui sunt perfecte și că nu este credincios decât atunci când vecinul său se află în siguranță adăpostit de el.“

„Credinciosul ajunge prin firea lui cea bună la poziția celui care postește și împlinește rugăciunea.“

„Aceia cu fire bună dintre voi se vor afla printre cei mai iubiți de mine și printre aceia care vor avea locul cel mai apropiat de mine în Ziua Învierii.“

„Pioșenia este egală cu firea cea bună, iar păcatul este lucrul care se ascunde în pieptul tău și nu voiești ca oamenii să-l cunoască.“

Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a fost întrebat despre calitățile care îi ajută pe oameni cel mai mult să ajungă în Paradis și el a răspuns: *„Frica de Allah și firea cea bună!“* și a fost întrebat despre lucrurile care îi împing pe oameni cel mai mult către Infern și el a răspuns: *„Gura și rușinea“*.

Mu'az a spus: *„Ultima recomandare pe care mi-a făcut-o Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!), atunci când am pus piciorul pe scara șei a fost: «Poartă-te frumos cu oamenii, Mu'az ben Jabal!»“*.

„Dacă sunteți trei oameni, să nu vorbiți în șoptă doi dintre

voi, fără ca să vă audă cel de-al treilea, până ce vă veți amesteca laolaltă cu alți oameni, fiindcă acest lucru îl va întrista pe el.“

„Să vă vestesc vouă despre acela care este ferit de Foc sau despre acela căruia îi este oprit Focul? Focul este ușor și blând pentru oricine este aproape.”

Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) i-a spus lui Așajj Abd al Qays: *„Tu ai două calități care-i plac lui Allah: blândețea și răbdarea.”*

Allah mi-a revelat mie: *„Fiți modești, astfel încât să nu se socotească unul mai presus decât celălalt și să nu-l nedreptățească unul dintre voi pe celălalt.”*

„Să nu disprețuiești nicio faptă bună, astfel încât să-l întâlnești pe fratele tău cu chipul surâzător.”

„Nu-i este permis unui musulman să-l părăsească pe fratele său mai mult de trei zile; se întâlnesc, își spun ce au de spus, spune și celălalt și cel mai bun dintre ei este cel care salută primul.”

„Un credincios nu o dușmănește pe o credincioasă, dacă nu-i place ceva din comportamentul ei care pentru altcineva este un lucru acceptabil!”

„Acela care a dat partea sa din blândețe a dat partea sa din bine, iar acela care a fost lipsit de partea sa din blândețe a fost lipsit de partea sa din bine.”

„Ușurați și nu îngreunați un lucru; vestiți binele și nu răspândiți spaimă.”

„Ci ați fost trimiși pentru a ușura și nu ați fost trimiși pentru a îngreuna lucrurile.”

„A`ișa (Allah fie mulțumit de ea!) a relatat că evreii au venit la Profet (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) și i-au zis: «As-samu `alaykum!» (în loc de As-salamu `alay-kum). Și Aișa le-a răspuns: «Asupra voastră! Allah să vă blesteme și să-și verse mânia asupra voastră!». Atunci Profetul i-a zis: «Încet, `Aișa! Fii blândă și nu fii aspră și nu spune vorbe urâte!»“

S-a relatat că Anas a zis: *„L-am slujit pe Profet (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) vreme de zece ani și nu mi-a zis mie niciodată «Uff!».* Și nu mi-a zis niciodată pentru un lucru pe care l-am făcut, de ce l-am făcut și nici pentru un lucru pe care nu l-am făcut, de ce nu l-am făcut. Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a avut cea mai bună fire!“

S-a relatat că Anas a spus: „*O roabă din neamul Medinei putea să-l ia pe Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) de mână și să pornească împreună cu el oriunde vroia.*“

S-a relatat că Anas a spus: „*Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) avea cea mai bună fire. Aveam un frate care se numea Abu 'Amir și când venea la el, îi zicea în glumă: «Abu `Amir, ce-a făcut Naghir?»*“

S-a relatat că Ibn Mas`ud a zis: „*Parcă îl văd pe Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) stând de vorbă cu unul dintre profeții pe care neamul său l-a lovit până a sângerat, ștergându-i sângele de pe față, în vreme ce-i zicea: «Doamne, iartă-i neamului meu, fiindcă ei nu știu!»*“.

S-a relatat că Anas a zis: „*Mergeam cu Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) care purta un strai de Najran cu poale groase și l-a ajuns din urmă un beduin care l-a apucat de strai și a tras de el cu putere. M-am uitat la umărul Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) care se dezgolise și fusese rănit de poalele straiului de care trăsesese cu putere. Apoi a zis beduinul: «O, Muhammad, poruncește să mi se dea și mie din banii de la Allah pe care-i ai tu!».* Profetul s-a întors spre el și a râs. Apoi a poruncit să i se dea un dar.“

S-a transmis că Anas a zis: „*Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!), atunci când se întâlnea cu un om și-i întindea mâna, nu-și retrăgea mâna din mâna acestuia, așteptând ca omul să și-o retragă mai întâi și nu-și întorcea fața de la el decât după ce omul își întorcea fața pentru a pleca.*“

S-a transmis că A'isha a spus: „*Ori de câte ori i se cerea Trimisului lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) să aleagă între două lucruri, el îl alegea pe cel mai ușor dintre ele, cu excepția situației când acesta era un păcat, iar când era un păcat, stătea departe de el. Și nu s-a răzbunat Trimisul lui Allah (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) pentru niciun lucru, cu excepția situației când era încălcată sacralitatea lui Allah*“.

„*Allah este blând și iubește blândețea și dă pentru blândețe*

---

¹„Naghir“ înseamnă „grup“, „ceată“. A fost relatat în limba arabă pentru a se păstra rima și pentru a se observa jocul de cuvinte.

ceea ce nu dă pentru violență și răsplata pentru blândețe nu se aseamănă cu nicio alta pentru altă faptă!“

„Feriți-vă să bănuiți, căci bănuiala poate să nu fie adevărată; nu căutați să aflați iscodind, nu rivalizați cu altcineva, nu invidiați, nu urâți, nu dușmăniți, ci fiți robi ai lui Allah și fiți frați! Musulmanul îi este frate musulmanului și nu-l nedreptățește, nu-l părăsește și nu-l disprețuiește. Evlavia se află aici (și a arătat spre pieptul său de trei ori). Un om este socotit rău, dacă îl disprețuiește pe fratele său musulman. Îi este interzis musulmanului sângele, banii și onoarea altui musulman. Allah nu se uită la trupurile voastre, ci se uită la inimile și la faptele voastre!”

„Allah este milostiv cu omul mărinimos, atunci când vinde, cumpără și când cere.”

„Vorba bună este caritate.”

„Nu disprețui nimic din fapta bună, nici chiar surâsul de pe chipul fratelui tău!”

„Nimeni dintre voi nu este cu adevărat credincios decât dacă îi dorește fratelui său ceea ce își dorește lui însuși.”

„Nu este dintre noi acela care nu este îndurător cu cei mai mici dintre noi și nu recunoaște noblețea celui mai mare dintre noi.”

Familiarizarea musulmanului cu detaliile comportamentului la care cheamă textul revelației, însușirea lor în modul indicat în versetele și tradițiile menționate mai sus și respectarea lor astfel încât să devină obișnuință și mod de viață, iar apoi o a doua natură, pregătesc sufletește și mental musulmanul pentru a fi tolerant cu ceilalți, acest comportament devenind în timp spontan și neartificial.

CAPITOLUL III

IMAGINEA UNIVERSULUI ȘI A VIETII

LEGĂTURA DINTRE MUSULMAN ȘI NATURĂ

1. Preamărirea

Allah Preaînaltul a grăit:

„Îl preamăresc cele șapte ceruri și pământul și cei care se află în ele și nu este nimic care să nu-L preamărească și să nu-I aducă laude, însă voi nu pricepeți preamărirea lor. Dar El este Blând și Iertător.“ (Al-Isra: 44)

„N-ai văzut tu că pe Allah Îl preamăresc cei din ceruri și de pe pământ, ca și păsările care-și întind aripile? Fiecare știe rugăciunea sa. Iar Allah este Bineștiutor a ceea ce fac ei.“ (An-Nur: 41)

„Aproape că se despică cerurile în înălțimea lor când îngerii laudă mărirea Domnului lor și roagă de iertare pentru cei de pe pământ. Allah este Iertător și Îndurător“ (Aș-Sura: 5). În Coran se repetă de peste treizeci de ori faptul că toate ființele din Univers îi aduc laudă lui Allah, după cum se repetă de multe alte ori acest înțeles - fără expresia specifică referitoare la aducerea de laude. Musulmanului conștient, când citește sau aude Coranul și-L slăvește pe Allah, așa cum i s-a poruncit, îi este natural să înțeleagă că el face parte dintr-un cor universal care-I aduce Lui laudă și acest lucru este suficient pentru ca să știe că se află în armonie cu universul și elementele lui și nu într-o stare conflictuală cu natura.

2. Supunerea

Allah Preaînaltul a grăit: **„Allah este cel care a creat cerurile și pământul și a pogorât din cer apa, cu care scoate pentru voi din roduri mijloc de viață. El a supus pentru voi corăbiile care plutesc pe mare, la porunca Sa, și a supus pentru voi râurile, / Și a**

supus pentru voi Soarele și Luna, amândouă urmându-și cursul fără oprire, și a supus pentru voi noaptea și ziua, / Și v-a dat El din toate câte le-ați cerut. Și de ați socoti binefacerile lui Allah, nu le-ați putea număra. Dar omul este cu adevărat nelegiuit și necredincios.“ (Ibrahim: 32-34)

Și tot Allah Preaînaltul a grăit: „**Allah este acela care v-a supus vouă marea, ca să plutească vasele pe ea, la porunca Sa, și pentru ca voi să umblați în căutarea harului Său. Poate că voi veți fi mulțumitori! / Și El v-a supus vouă toate cele care se află în ceruri și care se află pe pământ; toate sunt de la El. Și întru aceasta se află semne pentru un neam de oameni care chibzuiesc.“ (Al-Jathiya: 12-13).**

Expresia referitoare la supunerea de către Allah a elementelor universului se repetă de peste douăzeci de ori în versetele cele sfinte și același sens se repetă cu alte cuvinte de alte câteva ori, ca de exemplu:

„El este cel care v-a supus vouă pământul. Deci străbateți întinderile sale și mâncați din înzestrarea lui! Și la El este învierea“ (Al-Mulk: 15).

În felul acesta, musulmanul conștient, când citește și aude Coranul și află că elementele universului îi sunt supuse și că Allah l-a binecuvântat cu ele, este firesc să simtă apropiere și prietenie față de natură, să o socotească prietenă, nu vrăjmașă. Probabil tocmai acest lucru explică faptul că în limbajul islamic nu există expresii precum: „constrângerea naturii“ sau „nedreptatea naturii“, așa cum există în limbile europene, de unde au pătruns recent și în limba arabă.

3. Legea perechilor

Allah Preaînaltul a grăit: „**El este cel care v-a creat dintr-un singur suflet și din el a făcut-o și pe perechea lui, lângă care el să poată găsi liniște“ (Al-Araf: 189).**

Și a mai grăit Allah Preaînaltul: „**Și că El a creat pe cei doi soți bărbatul și femeiușa...“ (An-Najm: 45).**

Și tot Allah Preaînaltul a grăit: „**...Făcătorul cerurilor și al pământului. El a făcut pentru voi soațe din voi înșivă și a făcut dobitoacele perechi. Prin aceasta vă înmulțește...“ (Aș-Şura: 11).**

Și a mai grăit Allah Preaînaltul: „**Iar dacă Noi pogorâm apa asupra lui, el se mișcă, se umflă și lasă să răsară plante din fiecare soi**

minunat“ (Al-Hajj: 5).

Și a mai grăit Preaînaltul: „**Și a pogorât apa din cer. Și prin ea am făcut să răsară soiuri de felurite plante**“ (Ta-Ha: 53).

Și a grăit Preaînaltul: „**El este acela care le-a creat pe toate soiurile și v-a făcut vouă corăbiile și dobitoacele pe care le călăriți**“ (Az-Zukhruf: 12).

Și a mai grăit Preaînaltul: „**Mărire celui care le-a creat pe toate perechi, din ceea ce face pământul să crească și din ei înșiși și din cele pe care ei nu le cunosc!**“ (Ya-Sin: 36).

Și a mai grăit Preaînaltul: „**El este cel care a întins pământul și a așezat pe el munți și râuri. Și din toate rodurile a făcut pe el câte o pereche**“ (Ar-Ra'd: 3).

Și a mai grăit Preaînaltul: „**Și din fiecare lucru Noi am creat perechi. Poate că voi vă veți lăsa îndemnați!**“ (Adh-Dhariyat: 49).

Este ușor pentru musulmanul devotat, care aude sau citește aceste versete, să înțeleagă că deosebirile aparente din natură și din viață sunt deosebiri care țin de diversitate și complementaritate, nu deosebiri contradictorii. Musulmanul observă unitatea din Univers derivând de la Creatorul Unic și observă unitatea legii care guvernează universul, de la atom până la galaxie. El constată că legea care domină viața este una singură: legea perechilor - masculul și femela, noaptea și ziua, trupul și sufletul, această lume și Lumea de Apoi, chiar și moartea și viața sunt părți ale ordinii universale și merg însoțindu-se până la sfârșitul lumii.

S-ar putea ca cititorul să se mire de împerecherea vieții cu moartea, dar Allah Preaslăvitul și Preaînaltul a grăit: „**Acela care a făcut moartea și viața, ca să vă încerce pe voi, pentru a vedea care dintre voi este mai bun întru faptă**“ (Al-Mulk: 2).

Moartea și viața sunt indicatoare pe calea trecerii omului de la o etapă la alta, căci Allah Preaînaltul a grăit: „**Cum de nu credeți în Allah? Doar ați fost fără viață și El v-a dat viață, apoi vă va face să vă săvârșiți, apoi vă va învia, apoi la El vă veți întoarce**“ (Al-Baqara: 28).

Și tot Allah Preaînaltul a grăit: „**Nu spuneți despre cei care sunt uciși pe calea lui Allah: «Ei sunt morți!», căci ei sunt vii, dar voi nu vă dați seama!**“ (Al-Baqara: 154).

Și a mai grăit Preaînaltul: „**Să nu crezi că cei care au fost uciși pe calea lui Allah sunt morți! Dimpotrivă, ei sunt vii la Domnul lor**

și sunt bine hrăniți din roadele Raiului, / Veseli de binefacerea pe care le-a dăruit-o Allah. Ei se bucură pentru aceia care au rămas în urma lor și nu li s-au alăturat încă, pentru că ei nu au a se teme și nici nu sunt mâhniți“ (Al-'Imran: 169-170).

Moartea nu este în niciun caz sfârșitul vieții, ci este sfârșitul unei anumite etape. Moartea și viața sunt asemenea treziei și somnului: **„Allah ia la Sine sufletele, la moartea lor, și pe cele care nu mor le ia în timpul somnului lor**“ (Az-Zumar: 42).

Esențială în univers este unitatea și nu pluralismul, complementaritatea și nu lupta.

4. Armonia în Coran și în Univers

Coranul se autodefiniște ca reprezentând semne și consideră universul tot un semn. Allah Preaînaltul a grăit: **„Revelarea Cărții este de la Allah cel Puternic și Înțelept. În ceruri și pe pământ sunt semne pentru cei care cred. / Și în propria voastră făptură și în dobitoacele pe care El le-a risipit se află semne pentru un neam de oameni care cred cu tărie. / Și în schimbarea nopții și zilei, și în hrana pe care Allah a pogorât-o din cer și a înviat pământul cu ea, după ce el a fost mort, și în schimbarea vânturilor se află semne pentru un neam de oameni care pricep**“ (Al-Jathiya: 2-6).

În acest verset sunt reunite la un loc semnele universului și semnele Coranului. Cuvântul „semn“ (aya) înseamnă „semnificație“ sau „indiciu“. Coranul prezintă semne care demonstrează că Allah l-a pogorât, iar universul prezintă semne care dovedesc că Allah l-a creat. Allah a caracterizat Coranul: **„Dacă ar fi el de la altcineva decât de la Allah, ar găsi în El multe nepotriviri!**“ (An-Nisa': 82). Iar despre univers se afirmă: **„Acela care a creat șapte ceruri unul deasupra altuia, fără să vezi nicio nepotrivire în creația Celui Milostiv**“ (Al-Mulk: 3). Ambele desemnează simetria și armonia perfectă, iar faptul că atât Coranul, cât și universul se află într-o simetrie și armonie perfectă, constituie dovada că ele provin de la o singură sursă.

Când musulmanul înțelege armonia dintre el și univers, când recunoaște principiul unității care guvernează universul, înțelege cu ușurință unitatea prezentă în prescripțiile islamice referitoare la comportament și elaborarea unui mod cuprinzător de a trăi conform Islamului aici fiind incluse nu doar diversele aspecte politice,

economice, culturale și sociale ale vieții, ci și detaliile acesteia, de obicei considerate neînsemnate, cum ar fi: maniera de a mânca, de a bea, de a dormi, de a te îmbrăca, de a intra și a ieși din casă.

În viața musulmanului orice activitate sau abținere de la o anumite activitate poate să fie un act de adorare, iar adorarea în Islam nu înseamnă doar ritualurile împlinite la moschee. Savanții musulmani definesc adorarea drept un concept care include toate vorbele și faptele vizibile sau nevăzute pe care Allah le iubește și le acceptă. Orice faptă bună însoțită de devoțiune este un act de adorare. Nu este nicio deosebire între ceea ce oamenii au convenit să numească aspect „religios“ și „lumesc“. Cercetătorul în laboratorul său, medicul în cabinetul său, chirurgul în sala de operații, inginerul care își exercită profesia sa, muncitorul din fabrică, luptătorul de pe câmpul de luptă, toți îl adoră pe Allah prin activitățile lor, atunci când acestea sunt asociate cu devoțiunea și au drept scop mulțumirea lui Allah. Acest sens a fost clar pentru cei care au primit Islamul direct de la Trimis (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!). Abd Allah ben Mas'ud a spus: **„Câtă vreme îl pomeniști pe Allah, tu te afli în rugăciune, chiar dacă ești în piață“**. Păcatul nu înseamnă doar abandonarea rugăciunii și a postului, ci e considerat păcat și dacă un om nu caută mijloace legale de trai, precum și dacă nu are grijă de cei aflați în întreținerea lui. Există o tradiție (hadis) nobilă în care se spune: **„Este un păcat să-l pierzi pe cel aflat în grija ta.“** Comerțul, industria și agricultura, ca și orice meserie de care societatea are nevoie sunt considerate îndatoriri colective (fard kifaya) și, dacă toți cei capabili să le îndeplinească nu le îndeplinesc așa cum trebuie, înseamnă că toți au săvârșit un păcat.

Pe scurt, Islamul nu este o religie în sensul în care nemusulmanii o concep, ci este un program general de viață.

Aceste sensuri le exprimă Muhammad Asad prin cuvintele: *„Islamul nu-l îndeamnă pe om doar să înțeleagă că fundamentul vieții sale este o unitate, pentru că ea izvorăște din unitatea divină, ci ne îndeamnă pe noi, de asemenea, să mergem pe calea practică prin care un individ poate în timpul vieții sale lumești să refacă unitatea acțiunii și gândirii în conștiința și existența sa“*. Și tot el continuă: *„Înțelegerea adorării în Islam se deosebește de orice altă religie. Adorarea în Islam nu se limitează la fapte de pioșenie pură, așa cum sunt, de pildă, rugăciunile și postul, ci ea cuprinde totodată toată viața practică a omului și, dacă țelul general al vieții noastre este adorarea lui Allah,*

înseamnă că trebuie în mod obligatoriu să privim această viață, în ansamblul aspectelor ei, ca fiind o răspundere morală multilaterală. De aceea trebuie să îndeplinim toate activitățile noastre, inclusiv acelea care par neînsemnate, ca pe niște acte de adorare, adică să le îndeplinim conștienți de faptul că ele sunt o parte din acel proiect universal pe care l-a creat Allah. Aceasta este o stare despre care omul obișnuit crede că reprezintă idealuri îndepărtate, dar oare înfăptuirea idealurilor în viață nu este unul din țelurile religiei? “

„Ideea islamică de adorare nu include numai rugăciunile, ci include efectiv întreaga noastră viață. Țelul nostru este adunarea esenței noastre spirituale și a esenței noastre materiale într-un singur tot. Pentru acest scop, eforturile noastre se cuvin să fie orientate clar către eliminarea factorilor care acționează în viața noastră în mod inconștient, în măsura în care ne este omeneste posibil. Autocontrolul reprezintă primul pas pe această cale și cel mai sigur mijloc pentru exersarea sa constă în atragerea în sfera conștientă a controlului a acelor fapte care se petrec în viața noastră cotidiană în virtutea obișnuinței...Nu este absolut deloc ușor ca omul să rămână în permanență conștient pentru a se autocontrola, chiar dacă are această forță cultivată la maximum în el. De fapt, lenea minții nu este mai mică decât lenea trupului. Dacă vom supune analizei unui discernământ rațional tot ceea ce facem și tot ceea la care renunțăm, atunci capacitatea și disponibilitatea noastră de a ne autocontrola vor spori treptat, până ce ne vor deveni o a doua natură. În fiecare zi cât va dura acest exercițiu, se va reduce apatia noastră morală în mod proporțional. Folosirea expresiei «exercițiu» denotă, firește, că eficiența practicii depinde de realizarea sa conștientă. Acesta este primul aspect aspectul individual cum se spune.

Cel de-al doilea aspect e reprezentat de importanța și utilitatea socială. Aproape că nu există nicio îndoială în legătură cu faptul că cele mai multe conflicte sociale se datorează neînțelegerii de către unii oameni a țelurilor celorlalți și a obiectivelor lor. Și motivul acestei neînțelegeri constă în deosebirea mare de temperament și înclinații ale indivizilor din mediul social. Temperamentele îi determină pe oameni să adopte obiceiuri diferite, iar acestea, dacă se cristalizează prin practică ani îndelungați, devin bariere între indivizi. Dar, dacă se întâmplă invers - ca un grup de oameni să adopte întreaga lor viață anumite obiceiuri - devine foarte posibil ca relațiile dintre ei să se

bazeze pe simpatie reciprocă și ca mințile lor să fie deschise către înțelegere. Din acest motiv, unul din obiectivele esențiale ale Islamului, care dorește binele social și al indivizilor, este de a determina în mod organizat persoanele din mediul social să dobândească obiceiuri și temperamente asemănătoare, oricât de contradictorii ar fi condițiile lor sociale și economice“.

În timpul primei sale călătorii în Orientul Mijlociu, Muhammad Asad a fost interesat de cunoașterea Islamului și a început să citească despre această religie. Iată cum vorbește autorul despre această primă experiență din viața sa: „*Oricât de neînsemnate au fost lucrurile pe care le-am aflat despre Islam, le-am resimțit ca pe o îndepărtare a vălului. Am început să cunosc o lume de idei pe care nu o cunoscusem mai înainte. Islamul nu mi s-a părut a fi o religie, în sensul acceptat de oameni, ci un stil de viață. Nu era un sistem teologic, cât un comportament individual și social bazat pe credința într-un Dumnezeu unic...Nu am găsit nicio urmă de dualism în natura umană trupul și spiritul acționau în viziunea islamică asemenea unei singure entități, fără să se separe unul de celălalt“.* „*M-a surprins la început interesul Coranului cel Sfânt nu numai față de aspectele spirituale, ci și față de alte aspecte neimportante ale lucrurilor lumești, dar, cu trecerea timpului, am început să înțeleg că omul reprezintă o unitate deplină între trup și suflet. Și Islamul a subliniat acest lucru. Nu există niciun aspect al vieții pe care să-l putem considera marginal; toate aspectele vieții omului se află în centrul atenției religiei. Coranul cel Sfânt nu i-a lăsat pe musulmani să uite că viața în această lume nu este decât o etapă pe calea către o existență superioară, pură, iar scopul final se află pe o dimensiune spirituală; averea fizică nu este dăunătoare, dar nu reprezintă un scop în sine. De aceea, este necesar să fie controlată pofta omului, iar poftele pot fi dominate prin conștiința morală a individului. Această conștiință nu se îndreaptă doar către Allah, ci și către oameni, nu doar în scopul perfecțiunii individuale spirituale, ci și în scopul creării unei stări sociale care să conducă la dezvoltarea conștiinței societății în ansamblu, pentru ca fiecare să ducă o viață completă“.* Tot el continuă: „*Primele luni pe care le-am petrecut în țara arabilor au generat un șir lung de reflecții și impresii. M-am confruntat cu viața față în față și acesta a fost un lucru cu totul nou în viața mea. Respirațiile calde ale acelor oameni, însuflețite de pulsul venelor lor, se contopeau armonios cu gândirea lor, fără niciun fel de sfâșieri*

sufletești dureroase cauzate de neliniștea, teama, lăcomia și eșecurile care au făcut viața europeană rea, urâtă și fără valoare“.

„Ceea ce am simțit la început nu era decât o simpatie față de modul de viață arab și față de liniștea sufletească emanată de ei, care apoi s-a preschimbat într-un mod straniu într-o problemă mai degrabă subiectivă. Am simțit o dorință tiranică de a cunoaște esența acestui lucru care sălășluiește în adâncul liniștii spirituale și sufletești și care a făcut ca viața arabilor să se deosebească de viața europenilor. Această dorință s-a legat într-un mod neclar de problemele mele personale ascunse. Am început să caut niște porți care să-mi permită o înțelegere mai bună a personalității arabilor și a ideilor care i-au îndrumat, modelat și i-au făcut să se deosebească spiritual de europeni. Am început să citesc mult și atent istoria, cultura și religia lor și, în tumultul interesului meu, am simțit că am ajuns la descoperirea adevărului care le mișca inimile, le preocupa gândurile și le stabilea orientarea“.

„Am simțit nevoia de a înțelege spiritul popoarelor musulmane când am descoperit la ei o coeziune organică între gândire și simțuri, adică acea coeziune pe care noi europenii am pierdut-o, și am considerat că printr-o înțelegere mai intimă și mai bună a vieții lor aș putea redescoperi veriga pierdută care cauzează suferința occidentalilor, respectiv erodarea coeziunii interne a personalității europene. Am descoperit esența acestui lucru care ne face pe noi occidentalii să ne îndepărtăm de libertatea adevărată, cu determinările ei obiective, de care se bucură musulmanii chiar și în perioadele prăbușirii lor sociale și politice“. „În mintea mea s-au cristalizat niște imagini complete despre Islam. De multe ori m-a surprins faptul că ele se formau înlăuntrul meu fără ca eu să-mi dau seama și fără voința mea. Ideile se adunau și mintea mea le adăuga unele la altele, într-un proces de organizare a tuturor informațiilor despre Islam. Am văzut în mintea mea un edificiu complet, ale cărui trăsături se clarificau treptat prin toate elementele de întregire conținute, prin armonizarea părților și componentelor într-un echilibru în care niciun element nu se suprapunea peste celelalte, un echilibru chibzuit, fără cusur, care îl face pe om să simtă că viziunea Islamului și toate premisele sale sunt la locul potrivit și corect“.

„Primul impuls a fost suficient pentru a plasa Islamul pe o culme înaltă de progres, civilizație și gândire, însă forța inițială a pierit din cauza lipsei de hrană spirituală care să o impulsioneze și civilizația

islamică a stagnat o vreme îndelungată, neexistând forța creatoare. Nu mi-am făcut iluzii în legătură cu starea contemporană a lumii islamice. Cei patru ani pe care i-am petrecut în societățile musulmane mi-au dovedit că Islamul continuă să fie viu și comunitatea islamică îi este încă devotată, acceptându-i în tăcere învățăturile, dar musulmanii sunt paralizați, incapabili să-și transforme credința în acțiuni rodnice. Dar ceea ce m-a preocupat mai mult decât eșecul musulmanilor contemporani în înfăptuirea proiectului islamic au fost posibilitățile cuprinse în sistemul însuși. A fost de ajuns să aflu că într-o scurtă perioadă de timp a existat o încercare încununată de succes de aplicare a acestui sistem și ceea ce s-a putut realiza într-un moment oarecare, se poate realiza și în viitor. Ceea ce mă preocupa pe mine așa cum gândeam în forul meu interior era faptul că musulmanii s-au abătut de la învățăturile inițiale ale religiei. Ce i-a făcut să se îndepărteze de idealurile pe care le-a propovăduit Trimisul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) cu treisprezece secole în urmă, de vreme ce aceste învățături continuă să existe pentru cei care vor să asculte mesajul lor? Mi se părea, de fiecare dată când mă gândeam, că noi, în epoca actuală, avem nevoie de învățăturile acestui mesaj mai mult decât aceia care au trăit în vremea lui Muhammad (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!). Ei au trăit în medii și în condiții mult mai simple decât acelea în care trăim noi în momentul de față și de aceea au avut probleme mult mai puține decât noi. Întreaga lume în care trăim se zbatea în absența oricărei viziuni generale despre ceea ce este bun și ceea ce este rău. Simțeam cu o certitudine desăvârșită că societatea noastră contemporană are nevoie de principii ideologice, de doctrine care să-i asigure forme de înțelegere între membrii săi, că are nevoie de o credință care să o facă să înțeleagă golul progresului material de dragul progresului însuși și, în același timp, să dea vieții partea ce i se cuvine, călăuzindu-ne către modalitatea de realizare a echilibrului între nevoile noastre spirituale și trupești. Acest lucru ne-ar salva de o catastrofă sigură, către care ne îndreptăm cu viteză maximă “.

„Islamul a asigurat un impuls puternic pentru progresul cunoașterii, culturii și civilizației, creând una dintre cele mai splendide pagini ale istoriei umane. Acest impuls s-a plasat într-o postură pozitivă atunci când a stabilit cu claritate: „da“ - acțiunii și efortului și „nu“ - delăsării și cedării; „da“ vieții și „nu“ monahismului. De aceea, nu a fost de mirare că Islamul a câștigat adepți la scară largă,

imediat ce a depășit granițele Peninsulei Arabe. Popoarele care trăiau în atmosfera creștinismului Sfântului Pavel și a Sfântului Augustin au găsit o religie care nu recunoștea dogma și concepția despre păcatul originar și care afirma demnitatea vieții omenești; de aceea au intrat valuri-valuri în religia lui Allah. Toate acestea explică victoria Islamului și răspândirea lui rapidă și pe scară largă la începutul istoriei sale și dezmint pretențiile acelor care afirmau că Islamul s-ar fi răspândit prin sabie. Așadar, nu musulmanii au creat măreția Islamului, ci Islamul a creat măreția musulmanilor. Dar de îndată ce credința lor s-a transformat într-un obicei și nu a mai constituit o disciplină și un mod de viață, s-a stins strălucirea pulsului creator al acestei civilizații și în locul lui au apărut treptat inactivitatea, sterilitatea și descompunerea culturii“.

Muhammad Asad a înțeles viziunea Islamului despre univers și viață considerate ca unitate - dacă nu în esență, în orice caz în finalitatea lor; astfel, nu a fost posibil să apară în organizarea lor o separare sau o luptă între latura spirituală și latura materială a vieții, ci doar potrivire, echilibru și armonie. Această înțelegere l-a impulsionat să compare viziunea islamică cu viziunea culturii occidentale. În anii tinereții, când a fost decepționat de credința sa, religia iudaică care limitează grija lui Dumnezeu la un anumit grup de oameni, considerat „poporul ales al lui Dumnezeu“ - gândirea lui s-a îndreptat către creștinism. Însă a existat o latură a gândirii creștine care, în opinia sa, a restrâns posibilitatea generalizării și aplicării acestei religii tuturor oamenilor și anume: deosebirea dintre lumea spiritului și lumea treburilor lumești. El a considerat că, din cauza îndepărtării timpurii a creștinismului de toate încercările care vizau afirmarea țelurilor lumești, acesta a încetat de multe secole să mai fie un impuls moral pentru civilizația occidentală. Insistența din vechime a bisericii de a face deosebirea dintre ceea ce este al Domnului și ceea ce este al Cezarului a avut ca rezultat un gol religios în latura socială și economică a vieții, generând absența moralei din practicile occidentale politice și economice în relațiile cu celelalte popoare ale lumii, ceea ce a reprezentat un eșec în propăvăduirea mesajului lui Isus Christos.

Scopul esențial al oricărei religii nu este doar să-i învețe pe oameni cum să înțeleagă și să simtă, ci și cum să trăiască cinstit, cum să-și organizeze relațiile reciproce în mod just și echitabil. El a mărturisit că sentimentul occidentalului de a fi fost abandonat de către religie l-a

făcut pe acesta să-și piardă credința în creștinism de-a lungul secolelor și, simultan cu pierderea credinței sale, și-a pierdut și convingerea că universul și viața sunt o expresie a unei forțe creatoare; consecința - a trăit într-un gol spiritual și moral. Autorul a apreciat că adorarea progresului material nu reprezintă decât o alternativă iluzorie a credinței în valorile abstracte. Credința absolută în materie i-a făcut pe occidentali să creadă că vor putea să înfrângă dificultățile cu care se confruntă în prezent, dar toate sistemele economice generate de materialism au constituit un tratament fals și înșelător, ineficient, pentru salvarea Occidentului de suferința spirituală. Progresul material putea, în cel mai fericit caz, să tămăduiască unele manifestări ale bolii, dar era imposibil să trateze cauza bolii.

Concepțiile acestea au revenit cu insistență în gândirea lui Muhammad Asad, de fiecare dată când făcea comparație între Islam și civilizația occidentală. El afirmă: *„Europeanul modern în timp ce afirmă că este tolerant cu religia și o interpretează uneori drept o cutumă socială lasă în general morala absolută în afara cadrului considerentelor practice. Civilizația occidentală nu-l tăgăduiește pe Dumnezeu câtuși de puțin, dar nu vede niciun loc și nicio utilitate pentru Dumnezeu în sistemul său actual de gândire“*. *„Occidentalul s-a predat adorării materiei. El și-a pierdut de mult timp inocența, a pierdut orice coeziune internă cu natura. Viața a devenit în opinia lui o enigmă; el se îndoiește și este sceptic și de aceea se izolează de fratele său om și trăiește singur, iar pentru ca să nu piară în singurătatea și individualismul lui, el trebuie să domine viața prin mijloace externe. Faptul că el este în viață și nu mai este singur îl face să se simtă nesigur în interiorul său. De aceea, el trebuie să lupte în permanență și cu durere pentru această siguranță. Din cauză că a decis să renunțe la orice îndrumare religioasă, el trebuie să-și inventeze în permanență aliați mecanici. Din aceasta s-a născut orientarea sa febrilă către tehnică și către stăpânirea legilor și mijloacelor ei. El inventează în fiecare zi noi mașini și dă fiecăreia dintre ele ceva din spiritul său pentru a-l ajuta să existe. Și ele fac efectiv acest lucru, dar, în același timp, îi creează noi nevoi, noi temeri și o sete nepotolită de aliați tot mai artificiali și, astfel, își pierde spiritul în zgomotul sufocant al mașinii, care devine cu fiecare zi tot mai puternic și mai ciudat, iar mașina își pierde scopul său inițial de a apăra și de a îmbogăți viața omenească și se transformă într-un idol de oțel. Se pare că preoții acestui idol și*

propovăduitorii lui nu înțeleg că viteza progresului tehnic modern nu este doar rezultatul creșterii pozitive a cunoașterii, ci și al disperării spirituale, și că marile victorii materiale prin care occidentalul declară că merită să domine natura au în realitate o calitate defensivă, căci în spatele vitrinei lor luminoase se ascunde teama de necunoscut. Civilizația occidentală nu a reușit în momentul de față să stabilească un echilibru între necesitățile fizice și sociale ale omului și între aspirațiile sale spirituale. Ea a renunțat la morala religiilor sale anterioare fără să fie în stare să scoată din ea niciun alt sistem moral oricât de teoretic supus rațiunii. În pofida progresului cultural pe care l-a înregistrat, ea nu a reușit până în momentul de față să învingă disponibilitatea omului prost de a cădea pradă oricărui slogan dușmănos sau oricărei chemări la război oricât de stupid și oricât de inutil ar fi pe care îl născocesc liderii abili“.

„Națiunile occidentale au ajuns la un punct în care posibilitățile științifice nelimitate însoțesc anarhia practică și, dacă occidentalul are nevoie de o călăuză religioasă înțeleaptă, nu reușește să se folosească de lumina cunoașterii pe care o răspândesc științele sale care sunt, fără îndoială, mărețe. Occidentalii în trufia și orbirea lor sunt convinși că civilizația lor va schimba lumea și va aduce fericirea și că toate problemele umane pot fi rezolvate în fabrici și laboratoare și în birourile analiștilor economici și statisticienilor. Ei îl adoră cu adevărat pe Antichrist“.

5.Un obstacol în calea înțelegerii Islamului de către Occident

Cercetarea atentă a citatelor de mai sus va explica probabil dificultatea pe care o întâmpină occidentalul, atunci când încearcă să înțeleagă Islamul sau comportamentul musulmanilor, confruntat cu acest amestec ciudat (pentru cultura sa) dintre religios și lumesc, fie că este vorba de un reprezentant al clerului, sau de un laic care nu crede în religie sau crede în necesitatea separării ei de treburile lumești. Reprezentantul clerului vede în viziunea Islamului asupra universului și a vieții o coborâre a cerului pe pământ sau o transformare a spiritului înalt într-o întruchipare materială densă și o încălcare a scopului emancipării omului de sclavia materiei și a eliberării spiritului său, în timp ce laicul vede în colorarea de către Islam a treburilor lumești cu

nuanțe ce depind de aspectele invizibile un element dăunător și primejdios (conform experienței Evului Mediu european), un atac la adresa libertății omului și capacității sale de a alege.

Atât reprezentantul clerului, cât și laicul cred că grija Islamului față de lucrurile mărunte din viața obișnuită și impregnarea lor cu parfumul religiei, alături de transformarea adorării în niște gesturi fizice exterioare, denotă că Islamul este o religie a formelor, ritualurilor și aparențelor, mai apropiată de primitivism și de caracterul natural, neridicându-se la nivelul unei religii a unui popor civilizată. În aprilie 2005 a apărut autobiografia reginei Danemarcei Margareta II, conducător suprem al Bisericii anglicane luterane, care este considerată religia oficială, națională a acestui stat. În această lucrare, regina Margareta II ia în derâdere Islamul, afirmând că *„există un lucru care stârnește sentimentele acestor oameni a căror viață este guvernată în întregime, de seara și până în zori, din leagăn și până la moarte, de către religie... Există de asemenea un lucru înspăimântător, ca un fel de totalitarism, care reprezintă o parte din religia islamică“*. Lăsând la o parte faptul că este discutabilă ironizarea - de către regina conducătoare a bisericii evanghelice luterane - unei religii care are un număr de adepți, dintre frații săi întru umanism, mult mai mare decât numărul adepților propriei sale biserici, afirmațiile reginei conțin o mare parte de adevăr, confirmat de cele prezentate mai sus despre natura Islamului și viziunea sa asupra universului și vieții: realitatea că Islamul guvernează efectiv viața musulmanului, din leagăn și până la moarte, și îl invită la o adorare permanentă, în sensul islamic al adorării. Acest lucru este exprimat prin următoarele versete sfinte:

„În facerea cerurilor și a pământului și în schimbarea nopții și a zilei sunt semne pentru cei dăruiți cu minte, / Care Îl pomenesc pe Allah stând în picioare, șezând jos sau pe o parte și cugetă la facerea cerurilor și a pământului zicând : «Doamne, n-ai făcut acestea în deșert! Slavă Ție! Apără-ne pe noi de pedeapsa focului !»“ (Al-'Imran: 190-191)

„Robii Celui Milostiv sunt aceia care merg pe pământ cu smerenie, iar atunci când cei proști le vorbesc lor, ei le răspund: «Pace!» / Aceia care petrec noaptea prosternându-se și în picioare dinaintea Domnului lor“ (Al-Furqan: 63-64).

Probabil că regina Margareta a vizat prin ironia sa în mod expres rugăciunea islamică, dar și în acest caz observația sa conține o

mare parte de adevăr. Este adevărat că rugăciunea, prin modul în care se desfășoară în momente bine stabilite ale zilei, este unul din aspectele care stârnesc atenția și mirarea nemusulmanului față de actele de cult ale musulmanilor și, de cele mai multe ori, nemusulmanul își exprimă această mirare prin adoptarea uneia din următoarele două atitudini.

Prima constă în considerarea actelor de cult ale Islamului drept ciudate în comparație cu cele din alte religii, întrucât nu constau într-o îndreptare tăcută către divinitate și nici nu sunt însoțite de psalmi. În opinia celui care se situează pe această poziție, religia musulmanilor ar fi motiv de ironizare sau batjocură, dar Islamul s-a confruntat de timpuriu cu o astfel de atitudine din partea evreilor, respectiv după venirea Trimisului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) la Medina cea luminată, când a fost revelat următorul verset sfânt: **„Iar când voi chemați la Rugăciune, ei o iau în râs și în bătaie de joc, și aceasta pentru că ei sunt un neam care nu pricepe“** (Al-Ma'ida: 58).

Rugăciunea musulmanilor stârnește mirarea nemusulmanilor din cauza faptului că are loc la momente fixe, de-a lungul întregii zile, nu doar de seara și până în zori cum a remarcat regina, ci din zori și până seara. Această respectare a momentelor rugăciunii este obligatorie pentru musulman, lui nefiindu-i îngăduit să întârzie împlinirea rugăciunii față de momentul stabilit nici chiar în cele mai dificile momente, așa cum ar fi înfruntarea dintre cele două armate beligerante în timpul unei lupte sfinte, după cum a grăit Allah Preaînaltul: **„Iar atunci când tu, Muhammad, te vei afla printre ei în timpul luptei și vei conduce rugăciunea lor, o parte dintre ei să stea împreună cu tine și să-și păstreze armele lor. Apoi, după o prosternare, să treacă în spatele vostru și să vină celălalt grup, al celor care nu și-au făcut rugăciunea împreună cu tine, dar să fie cu băgare de seamă și să-și țină armele. Cei care nu cred voiesc ca voi să vă neglijați armele și lucrurile voastre, pentru ca să se năpustească asupra voastră deodată. Nu săvârșiți niciun păcat dacă, stânjeniți de ploaie sau bolnavi, puneți armele voastre jos, dar fiți cu băgare de seamă!“** (An-Nisa': 102).

Mai mult decât atât, musulmanul are îndatorirea de a împlini Rugăciunea la timpul ei, în orice mod va putea face acest lucru, indiferent dacă este bolnav sau în cazul unei invazii, sau al confruntării între două armate, deoarece Allah Preaînaltul a grăit: **„Împliniți cu sârguință rugăciunile, cu deosebire Rugăciunea de la Mijloc! Și**

stați în picioare dinaintea lui Allah, cu smerenie! / De vă temeți de o primejdie, rugați-vă mergând pe jos sau călare, dar când sunteți iarăși în siguranță, pomeniți-L pe Allah, așa cum v-a învățat El, ceea ce voi nu știți.“ (Al-Baqara: 238-239).

Persoana care este obișnuită să considere că Rugăciunea constă în mersul la biserică sau la templu, într-o anumită zi a săptămânii, pentru a asculta predici sau psalmi, nu poate să înțeleagă sensurile și scopurile urmărite de rugăciunea musulmanilor și este firesc să perceapă această rugăciune drept ciudată sau să le deranjeze sentimentele și să catalogheze Islamul drept o religie a unor ritualuri formale, care nu au nicio legătură cu elevarea spirituală.

Muhammad Asad a descris această atitudine astfel: *„Aceste două laturi (spirituală și materială) se întâlnesc nu doar datorită faptului că ele nu lasă să existe o contradicție fundamentală între viața fizică a omului și cea spirituală, cât și prin confirmarea islamică a acestei unificări și nediviziuni efective, considerate fundamentul natural al vieții. Din acest motiv, cred eu, rugăciunea islamică se prezintă sub această formă în care pioșenia se asociază cu unele mișcări fizice. Unii critici, care și-au declarat ura față de Islam, consideră acest tip de rugăciune drept o dovadă a faptului că Islamul ar fi o religie a formelor și aparențelor. Într-adevăr, adeptii celorlalte religii, care s-au obișnuit să facă o separare totală între aspectele spirituale și cele fizice, așa cum face lăptarul când bate smântâna pentru a alege untul din ea, nu înțeleg că în laptele clar al Islamului se întâlnesc aceste două elemente, deși distincte la nivel de particule, dar omogene în stare vizibilă și exprimate în modul cel mai clar“.*

Muhammad Asad vorbește astfel despre experiența personală trăită atunci când i-a văzut pentru prima oară pe musulmani împlinind rugăciunea: *„Am fost cuprins de nedumerire când am văzut o rugăciune conținând niște gesturi automate și l-am întrebat pe imam: «Crezi cu adevărat că Allah așteaptă de la tine să-i arăți credința ta prin repetarea prosternărilor și îngenunchierilor? Nu ar fi mai bine să privești în interiorul tău și să te rogi Domnului tău în inima ta, în tăcere?» El mi-a răspuns: «Prin ce alt mijloc crezi că l-am putea adora pe Allah? Oare nu a creat El spiritul și trupul în același timp? Și de vreme ce El ne-a creat cu trup și cu spirit, nu trebuie să împlinim rugăciunea atât cu trupul, cât și cu spiritul? Apoi a continuat explicându-mi sensul gesturilor din timpul rugăciunii și, după ce au*

trecut câțiva ani, m-am convins că această explicație simplă mi-a deschis porțile Islamului“.

Cea de a doua atitudine constă în minunare și admirație. Probabil că unul dintre cei mai de seamă reprezentai ai acestei atitudini este istoricul și arheologul francez Renan, despre care Gustave Le Bon, după ce a criticat lipsa sa de neutralitate în judecățile emise referitor la Islam, a spus: „*Apoi, onorabilul scriitor Renan manifestă uneori păreri de rău referitoare la opinia sa despre arabi (musulmani) și ajunge la următoarea concluzie neașteptată, care trădează divergența dintre vechea identitate a omului și esența sa contemporană; el regretă că nu se numără printre adepții Profetului (Muhammad), afirmând: «Nu am intrat într-o moschee fără să mă înfior cu smerenie, adică fără să simt o oarecare mâhnire că nu sunt musulman»“.*

Muhammad Asad își amintește cea de a doua experiență legată de rugăciunea musulmanilor, după ce a petrecut o vreme în Țara Islamului. Înainte de convertirea sa la Islam, a intrat împreună cu un prieten musulman în moscheea omeiadă din Damasc și i-a văzut pe oameni împlinindu-și rugăciunea. El a descris acest episod astfel: „*Sute de participanți la rugăciune s-au așezat în rânduri aliniate în spatele imamului. S-au prosternat și au îngenuncheat cu toții în unitate, de parcă ar fi fost soldați. În moschee domnea tăcerea. Fiecare dintre ei auzea glasul imamului din mihrab-ul moscheii recitând versetele Coranului cel Sfânt și când el se prosterna și îngenunchea, îl urmau toți participanții la rugăciune ca un singur om. Am simțit în momentul acela apropierea lui Allah de ei și apropierea lor de El. Mi s-a părut atunci că rugăciunea lor nu se separă de viața lor zilnică, ci este o parte din ea. Rugăciunea nu-i determină să uite de viață, ci o aprofundează prin pomenirea lui Allah. I-am zis prietenului și însoțitorului meu, în vreme ce părăseam moscheea: «Ce minunat și ce măreț! Simțiți că Allah este aproape de voi! Aș vrea să mă copleșească și pe mine acest sentiment!». Prietenul meu mi-a răspuns: Ce altceva am putea să simțim, de vreme ce Allah grăiește în Cartea Sa cea Sfântă: «**Noi l-am creat pe om și Noi știm ce-i șoptește sufletul său, căci Noi Suntem mai aproape de el decât vâna gâtului»** (Qaf: 16)“.*

6. Între Islam și cultura occidentală

Musulmanul, atunci când înțelege că este membru al corului universal care aduce laude Creatorului, simte că el se află în armonie cu toate componentele universului. Și când înțelege că elementele naturii i se supun și că ele sunt niște daruri și niște binecuvântări cu care Allah l-a blagoslovit, atunci el simte că natura îi este prieten și nu dușman. Și când își dă seama de legea perechilor din univers și înțelege că deosebiri din natură și din viață sunt variații și nu contradicții, atunci el simte că universul și viața sunt clădite pe complementaritate și nu pe contradicție; apoi înțelege unitatea universului și a vieții analizând cauza existenței lor, legile care le guvernează, țelul lor final și acceptă cu ușurință că Islamul este un program cuprinzător și global al vieții și pentru viață.

Este firesc, ca rezultat al tuturor acestor tipuri de înțelegere, să se accepte că întreaga filozofie a culturii islamice se bazează pe cunoaștere, prietenie reciprocă și cooperare.

Porunca „**Întrajutorați-vă în împlinirea faptelor bune și în evlavie, dar nu vă ajutați la păcat și la nedreptate**“ (Al-Ma'ida: 2) urmează imediat după porunca sfântă „**Să nu vă întărâte ura împotriva unui neam care v-a împiedicat în drumul spre Moscheea Sacră să-i atacați**“ (Al-Ma'ida: 2). Nu a existat un mai mare dușman al Islamului decât aceia care i-au alungat pe musulmani din casele și de pe pământul lor și s-au luptat cu ei, iar apoi i-au îndepărtat de Moscheea cea sfântă. Parcă El ar vrea să zică: „Chiar și cu aceia care vă poartă o astfel de dușmănie cooperați, dacă ei se arată dispuși să coopereze cu voi într-un aspect care ține de evlavie“. Mărturie în acest fapt stă faptul că Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a spus, atunci când vrajba celor din tribul Qurayș împotriva lui era la apogeu și când l-au împiedicat pe el și pe musulmani să ajungă la Moscheea cea sfântă: „**Jur pe Allah că, dacă neamul Qurayș îmi va propune un plan de preamărire a rânduielilor lui Allah, eu îl voi accepta!**“.

Analiza culturii contemporane occidentale clarifică acest aspect, întrucât această civilizație este dominată de spiritul luptei și al războiului. Nimeni nu uită că secolul trecut a fost dominat de ciocnirea dintre cele două elemente ale culturii occidentale: comunismul bazat pe

filozofia materialismului dialectic și pe ideea luptei dintre clasa muncitoare și clasa proprietarilor și, de cealaltă parte, capitalismul bazat pe filozofia individualismului și a concurenței. Ideea de luptă care domină cultura occidentală explică asimilarea cu ușurință a ideilor întemeiate pe conflict, așa cum sunt expuse în filozofia dialectică hegeliană și freudiană. Mai grăitoare decât aceasta este acceptarea teoriei darwiniste care a ieșit din cadrul său fundamental, adică natura involuntară, și a oferit în cultura occidentală o explicație pentru diversele tipuri de comportament uman voluntar.

XXX

Citatele din acest capitol, extrase din lucrarea lui Muhammad Asad, demonstrează cu toată claritatea că spiritul Islamului și natura sa i-au dezvăluit acestuia esența aceluși aspect care stă la baza liniștii sufletești și spirituale care a făcut ca viața musulmanilor să se deosebească de viața europenilor. El a găsit la musulmani, după cum afirmă, o coeziune organică între gândire și simțuri, adică tocmai acea coeziune pe care occidentalii au pierdut-o, și a socotit că printr-o înțelegere mai bună a vieții musulmanilor ar putea să descopere veriga pierdută care pricinuieste suferința occidentalilor și care a erodat echilibrul intern al personalității occidentale. El a considerat că a descoperit efectiv acel lucru care i-a făcut pe occidentali să se îndepărteze de libertatea adevărată, cu determinările ei obiective, de care s-au bucurat musulmanii chiar și în perioadele de prăbușire socială și politică. Așa cum afirmă autorul, această înțelegere a dobândit-o prin contactul efectiv cu viața musulmanilor. Respirația caldă a acestor oameni, însuflețită de pulsul sângelui care le trece prin vene, se contopește armonios cu gândurile lor, fără scindări spirituale dureroase, pricinuite de neliniștea, teama, lăcomia și eșecul care au urât viața europeană, lipsită de orice valoare așa cum explică autorul.

În decursul a optzeci de ani, sub acțiunea impactului tiranic al culturii occidentale asupra vieții musulmanilor și asupra viziunii lor despre viață, au apărut dovezile amenințării acestei perspective, așa cum se aștepta Muhammad Asad atunci când a afirmat: „*Nu există în întreaga lume ceva care să provoace în sufletul meu acea liniște pe care am simțit-o (printre musulman), care nu există în Occident și care este acum amenințată să se piardă și să dispară și în Orient, acea liniște și*

acea mulțumire care exprimă armonia fermecătoare dintre ființa umană și lumea care o înconjoară. “

În pofida schimbărilor care s-au produs în viața musulmanilor, în viziunile și ideile lor, este evident că acestea nu pot masca adevărul că o cultură dominată de spiritul prieteniei și colaborării trebuie să se deosebească de o cultură dominată de spiritul concurenței și luptei, în privința creării unui mediu propice pentru existența și dezvoltarea practicării toleranței.

CAPITOLUL IV

CALEA DE MIJLOC ȘI MODERAȚIA

Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a caracterizat Islamul drept o lege divină tolerantă. În Coranul cel Sfânt se spune: „**Nu v-a impus în religie nicio greutate**“ (Al-Hajj: 78); „**Allah vă voiește ușurarea și nu vă voiește împovărarea**“ (Al-Baqara: 178); „**Și-i ușurează pe ei de povara lor și de lanțurile care au fost asupra lor**“ (Al-A'raf: 157); „**(Și dacă ar vrea Allah), ar putea să vă copleșească cu greutățile**“ (Al-Baqara: 220); „**...Îi sunt grele necazurile ce vă lovesc**“ (At-Tawba: 128).

Toleranța Islamului și ușurința lui sunt asociate cu viziunea islamică generală, centrată pe calea de mijloc și moderație, îndepărtarea de exagerare, extremism, asprime și de întrecerea măsurii.

De aceea, nu este ciudat faptul că în Coran se repetă elogiul adus căii de mijloc și moderației și se blamează exagerarea și fanatismul, nedreptatea și agresiunea, care decurg din acestea. În peste optzeci de versete se fac referiri la întrecerea măsurii, la nerespectarea căii de mijloc și a moderației în cuvinte precum: exagerarea, tirania, nedreptatea și agresiunea.

Allah Preaînaltul a grăit: „**Astfel Noi am făcut din voi o comunitate cumpătată, pentru ca să fiți martori în legătură cu oamenii și pentru ca Profetul să fie martor în legătură cu voi**“ (Al-Baqara: 143).

At-Tabari a spus: „*I-a calificat a fi de mijloc, deoarece ei nu au exagerat și nici nu au fost neglijenți cu ea, ci oameni de mijloc, moderați. Și Allah i-a numit pe ei astfel, întrucât cele mai bune lucruri sunt cele de mijloc*“.

La acest lucru se referă și versetele sfinte: „**Pentru ca voi să nu fiți nedrepti la cumpănire / Dați greutatea după dreptate și nu scădeți la balanță!**“ (Ar-Rahman: 8-9).

Echitatea, moderația și calea de mijloc în comportamentul omului și în relațiile sale cu ceilalți reprezintă trăsături generale în Islam. Calea de mijloc și moderația omului - în modul în care se percepe pe sine și în care judecă - guvernează în majoritatea cazurilor și viziunea

sa asupra celorlalți și modul în care îi judecă.

În legătură cu sensul căii de mijloc și cu moderația, Allah a grăit descriindu-i pe cei evlavioși în ruga lor: „**Doamne, fă-ne nouă parte bună în această lume și în Lumea de Apoi și apără-ne pe noi de chinurile Focului**“ (Al-Baqara: 201).

„**Și caută cu ceea ce ți-a dăruit Allah Casa cea veșnică. Și nu uita partea ta din această viață! Și fă bine, așa după cum și Allah ți-a făcut ție bine! Și nu umbla după stricăciune pe pământ, fiindcă Allah nu-i iubește pe cei care fac stricăciune**“ (Al-Qasas: 77)

„**Aceia care, când cheltuiesc, nu sunt nici risipitori, nici zgârciți, ci fac aceasta cu măsură**“ (Al-Furqan: 67)

„**Și nu ține mâna înlănțuită în jurul gâtului tău, dar nici nu o întinde de tot, ca să rămâi ocărât și întristat**“ (Al-Isra': 29)

„**O, fii ai lui Adam! Puneți-vă veșmintele voastre la toate locurile de Rugăciune! Mâncați și beți însă nu întreceți măsura, fiindcă El nu-i iubește pe cei care întrec măsura! / Spune: «Cine a oprit podoaba orânduită de Allah, pe care El a făcut-o pentru robii Săi și bunătățile cele trebuincioase pentru viețuire?»**. Spune: «**Ele sunt pentru aceia care cred în viața lumească și numai pentru ei în Ziua Învierii**»“ (Al-A'raf: 31-32).

Se repetă și versetele în care Allah Preaînaltul oprește de la abandonarea căii de mijloc și moderației pentru a urma calea exagerării și a extremismului: „**O, voi oameni ai Cărții! Nu exagerați în privința religiei voastre și nu spuneți despre Allah altceva decât adevărul!**“ (An-Nisa': 171).

„**Spune: «O, voi oameni ai Cărții! Nu treceți în credința voastră peste adevăr și nu urmați poftelor unor oameni care sunt rătăciți de mai înainte și care i-au adus întru rătăcire pre mulți și s-au abătut de la calea cea dreaptă!**»“ (Al-Ma'ida: 77)

„**Deci rămâi pe calea cea dreaptă, așa cum ți s-a poruncit, laolaltă cu cei care s-au căit împreună cu tine și nu treceți peste liniște**“ (Hud: 112).

Iar printre tradițiile nobile întâlnim următoarele afirmații:

„**Feriți-vă de întrecerea măsurii, fiindcă întrecerea măsurii i-a făcut să piară pe cei dinaintea voastră!**“

„**Nu fiți aspri cu voi înșivă, căci Allah va fi aspru cu voi. Allah a fost aspru cu un neam ai căror fii au fost aspri cu ei înșiși!**“

„**Această religie este ușoară și nimeni nu se va putea opune**

acestei religii, căci ea îl va învinge“.

„Cea mai iubită religie de către Allah este religia tolerantă“.

Există, de asemenea, tradiții care poruncesc ușurarea lucrurilor atât pentru sine, cât și pentru celelalte făpturi, precum următoarele: *„Allah nu m-a trimis pe mine ca să aduc suferințe și nici ca să fiu neînduplecat, ci m-a trimis ca învățător și pentru a ușura lucrurile“.*

„Ci ați fost trimiși ca să ușurați lucrurile și nu ați fost trimiși ca să le îngreunați“.

„Ușurați lucrurile și nu le îngreunați; vestiți binele și nu stârniți aversiunea!“

„Allah este Blând și iubește blândețea“.

„Blândețea dintr-un lucru nu face decât să-l împodobească, iar absența ei dintr-un lucru nu face decât să-l urâtească“.

Aș-Şatbi a afirmat în lucrarea sa intitulată „Al-Muwafagad“ „Potrivirile“: *„Oprirea de la asprime este într-atât de vestită în legea islamică, încât a devenit o normă categorică“.*

- 2 -

PROGRAMUL DE GUVERNARE

Islamul începe pregătirea pentru învățarea moderației, a căii de mijloc și echilibrului prin urmarea căii drepte în judecarea lucrurilor, persoanelor și opiniilor, iar acest program poartă numele de „Calea cea dreaptă“ (As-Sirat al-Mustaqim) și conține două elemente.

Primul constă în cunoașterea faptului că omul trebuie să depună maximum de efort pentru a ajunge la adevăr și nu trebuie să judece după bănuieli și după zvonuri, nici pe baza unor date nesigure, fiindcă acest mod de a judeca poartă numele de „Calea rătăciților“.

Cel de-al doilea constă în imparțialitate și în acceptarea faptului că știința este o necesitate, în abținerea de la judecată atunci când nu se poate face pe baza cunoașterii raționale, ci în funcție de capricii sau sentimente, fiindcă o astfel de judecată poartă numele de „Calea celor pe care te-ai mâniat“.

Și musulmanul repetă în timpul rugăciunii sale la fiecare prosternare: **„Pe drumul drept Tu fi-ne Călăuzitor, / Drumul celor cu care fost-ai Tu dăruitor, nu al celor pe care Tu Te-ai mâniat, nici**

al rătăciților.“ (Al-Fatiha: 6-7)

Coranul a acordat acestui aspect un spațiu întins, abordând subiectul detaliat și limpede în peste 300 de versete, explicându-l cu claritate, întrucât practica judecării drepte constituie o premisă a corectitudinii oricărei afirmații sau acțiuni, sau a abținerii de la orice afirmație sau acțiune interzisă.

- 3 -

Toate învățăturile și judecățile Islamului se bazează pe principiul echilibrului, căii de mijloc și moderației.

A. Relația cu Domnul și relația cu făpturile

Un aspect interesant constă în relația omului cu Domnul său și cu mediul social. Așa cum omul este interesat de noblețea caracterului și de dezvoltarea sentimentelor sale în relația cu Domnul său, la fel de interesat este și de îndreptarea comportamentului său social. De aceea, savanții musulmani, atunci când doresc să sintetizeze Islamul într-o expresie succintă, afirmă, precum Ibn Taymiyya: „*Islamul se centrează pe fidelitatea față de adevăr și pe îndurarea față de făpturi*“; sau Ar-Razi: „*Totalitatea actelor de supunere constau în preamărirea poruncii lui Allah și în îndurarea față de făpturile lui Allah*“; sau, așa cum a declarat Al-Harawi despre fundamentele sufismului (misticii musulmane): „*ele sunt împlinirea poruncii lui Allah, preamărirea interdicției Lui și îndurare față de lume*“.

La primul contact al lui Muhammad Asad cu Islamul, înainte de convertirea sa la Islam, el a remarcat acest aspect și l-a exprimat prin următoarele cuvinte: „*Am început să cunosc o lume a ideilor pe care nu o cunoscusem mai înainte. Până în momentul acela, Islamul nu mi s-a părut a fi o religie în înțelesul pe care oamenii îl dau religiei, ci mai degrabă un mod de viață; nu mi s-a părut a fi un sistem teologic în măsura în care mi s-a părut a fi un comportament practicat într-o societate care se bazează pe conștiința existenței unui singur Dumnezeu*“.

După ce s-a convertit la Islam, această dimensiune a Islamului i-a devenit mai clară și a exprimat-o în cuvintele: „*Există o deosebire între Islam și celelalte sisteme religioase cunoscute. Aceasta pentru că*

Islamul nu se limitează doar la luarea asupra sa a sarcinii legăturilor dintre om și Creatorul său, ci se referă de asemenea și la legăturile lumești dintre individ și mediul său social“.

B. Spiritul și trupul

Un alt aspect al acestui interes pentru Islam constă în faptul că el răspunde necesităților spiritului și necesităților trupului. Acest sens este exprimat în următoarele versete: **„O, fii ai lui Adam! Puneți-vă veșmintele voastre la toate locurile de rugăciune! Mâncați și beți, însă nu întreceți măsura, fiindcă El nu-i iubește pe cei care întrec măsura! / Spune: «Cine a oprit podoaba orânduită de Allah, pe care El a făcut-o pentru robii Săi și bunătățile cele trebuincioase pentru viațuire?».** Spune: **«Ele sunt pentru aceia care cred, în viața lumească și numai pentru ei în Ziua Învierii. Astfel facem Noi versetele Noastre limpezi pentru niște oameni care pricep»**“ (Al-A'raf: 31-32).

Există numeroase versete coranice și tradiții autentice vestite (hadisuri) referitoare la acest subiect, printre care și tradiția următoare: **„Domnul tău are un drept la tine, sufletul tău are un drept la tine, neamul tău are un drept la tine și dă fiecăruia dreptul său!**“ . Unul dintre companionii Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) i-a spus lui: „Petrec nopțile în rugăciuni“. Un altul i-a spus: „Postesc tot timpul“. Iar un al treilea a zis: „Eu stau departe de femei și nu mă căsătoresc“. Atunci Trimisul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) le-a zis lor: **„Jur pe Allah că eu sunt mai cu teamă și mai cu frică de Allah, dar eu postesc și mănânc, împlinesc rugăciunile și dorm și mă însoțesc cu femeile. Acela care fuge de rânduiala mea nu este cu mine**“ . Când i s-a spus Trimisului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) că Abd Allah ben Amr postește ziua și stă de veghe noaptea, el a zis: **„Nu face lucrul acesta! Postește și mănâncă, dormi și stai de veghe! Trupul tău are un drept de la tine, ochiul tău are un drept de la tine, soața ta are un drept de la tine și gâtul tău are un drept de la tine**“ . Și a mai zis Trimisul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!): **„Cu fiecare slăvire (tasbiha) a lui Allah se face o pomană (sadaqa), cu fiecare preamărire (takbira) a lui Allah se face o pomană, cu fiecare laudă (tahmida) se face o pomană, cu fiecare rostire a expresiei «La ilaha illa Allah» / «Nu există altă divinitate în**

afară de Allah» se face o pomană, fiecare poruncire a unei fapte bune este pomană, cu fiecare oprire de la lucrurile reprobabile faceți pomană și împreunarea cu soțiile voastre este pomană“. Atunci l-au întrebat: „O, Trimis al lui Allah! Și, dacă unul dintre noi răspunde poștei sale, are pentru aceasta o răsplată?“. El le-a răspuns: „***Așa după cum dacă ea ar fi plasată între lucrurile oprite (haram), este socotită păcat, tot la fel dacă ea este plasată între lucrurile îngăduite (halal), există pentru ea o răsplată***“. „***Nu există monahism în Islam***“. „***Îmi sunt dragi din lumea voastră femeile și parfumul și mi-am făcut o bucurie din rugăciune***“.

Muhammad Asad vorbește de experiența trăită atunci când a citit Coranul: „*M-a surprins la început interesul Coranului cel Sfânt nu numai față de aspectele spirituale, ci și față de aspectele complementare ale trupului și spiritului. Islamul a subliniat acest lucru. Nu există niciun aspect al vieții pe care să-l fi socotit marginal, ci toate aspectele vieții omenești se află în centrul atenției religiei. Coranul cel Sfânt nu i-a lăsat pe musulmani să uite că viața pământească nu este decât o etapă pe drumul către accesarea la o existență superioară și veșnică și că țelul final are un caracter spiritual, după cum consideră că nu este nimic rău în prosperitatea materială, dacă se știe că ea nu este un scop în sine. Metoda Islamului în abordarea problemelor spiritului este mult mai profundă decât aceea pe care am întâlnit-o în Tora. Aceasta pe lângă faptul că nu a fost destinat unor oameni în defavoarea altora. Metoda lui în privința problemei trupului este total opusă metodei Evangheliei: este o metodă pozitivă care nu ignoră trupul. Trupul și sufletul alcătuiesc împreună omul, asemenea a doi gemeni nedespărțiți*“.

Când s-a întors în Europa și a discutat cu prietenii săi problema Islamului, și-a dat seama că ei toți atâți cei care respingeau religia, cât și aceia care o acceptau înclinau fără un motiv anume să adopte concepția occidentală comună prin care se apreciază că Islamul acordă atenție aspectelor lumești și nu se limitează doar la aspectele spirituale, lucru pe care omul se așteaptă să-l găsească în orice religie. El afirma: „*Am fost efectiv surprins când am descoperit că tocmai acest aspect al Islamului m-a atras din prima clipă, adică faptul că el nu separă existența materială de existența spirituală a omului și promovează cauzalitatea rațională ca o cale a credinței. Și acesta este tocmai aspectul față de care au obiecții gânditorii europeni care adoptă*

cauzalitatea rațională ca metodă de viață și nu renunță la această metodă raționalistă decât atunci când vine vorba de Islam. Nu am găsit nicio deosebire între minoritatea care se preocupă de religie și majoritatea care socotește că religia se numără printre concepțiile depășite, șterse de timp. În timp, mi-am dat seama de eroarea metodei fiecăreia dintre ele. Am înțeles că aceia care au fost crescuți în spiritul ideilor creștine din Europa au adoptat concepția dominantă și că, având în vedere perioada îndelungată în care Europa i-a obișnuit cu modelul gândirii creștine, au învățat chiar și cei nereligioși să privească orice altă religie prin prisma creștină și să considere că religia este bună dacă îi dai o tentă confuză, supranaturală, care pare ascunsă și uitată, deasupra capacității rațiunii umane de a o înțelege; de aceea, din punctul lor de vedere, Islamul nu răspundea acestor cerințe“.

Ideea modului în care Islamul răspunde nevoilor spiritului și trupului în același timp a continuat să devină din ce în ce mai clară în mintea lui Muhammad Asad și, după convertirea sa la Islam, înregistra următoarele observații: „M-am referit anterior la faptul că ideea musulmană de adorare nu include numai rugăciunile, ci cuprinde efectiv întreaga noastră viață. Țelul ei este reunirea esenței noastre spirituale și materiale într-un întreg. În acest scop a fost necesar ca eforturile noastre să fie orientate în mod clar spre lichidarea factorilor care acționează în viața noastră, fără ca noi să ne dăm seama și fără a se supune dominației noastre, în măsura în care acest lucru stă în puterea oamenilor“. „Islamul nu-l călăuzește pe om numai spre ideea că viața în esența ei este o unitate, pentru că ea izvorăște din unitatea divină, dar îl călăuzește și pe calea practică prin care fiecare individ reușește în cadrul vieții sale religioase să reunească gândul și fapta atât la nivelul existenței sale, cât și în conștiința sa; pentru a atinge acest țel înalt în viață, omul nu a fost constrâns în Islam să refuze viața din această lume. Nu este nevoie de un ascetism prin care omul să deschidă o poartă secretă către purificarea spirituală. Acesta este un lucru total străin Islamului. Islamul nu este nicio dogmă mistică, nicio filozofie, ci este un mod de viață sau o cale de a trăi conform rânduielilor naturii pe care Allah le-a stabilit pentru fapăturile Sale, iar scopul Său suprem este realizarea armoniei depline dintre latura spirituală și materială în viața omului. Se constată că aceste două laturi se armonizează cu învățăturile Islamului prin faptul că ele neagă contradicția

fundamentală dintre viața trupească și cea morală, iar nedespărțirea lor efectivă reprezintă un lucru confirmat de Islam, care vede în aceasta esența naturală a vieții“.

„Printre cele mai importante trăsături care deosebesc Islamul de alte sisteme se numără armonia totală dintre latura morală și cea materială în viața umană“.

„Dintre toate religiile, constatăm că numai Islamul îi permite omului să se bucure la maximum de viața sa în această lume, fără să-și piardă orientarea sa spirituală nicio singură clipă și prin aceasta se deosebește mult de punctul de vedere creștin. Omul, în concepția dogmei creștine, se împiedică de păcatul moștenit, săvârșit Adam și Eva, și din această cauză întreaga viață este considerată (în concepția dogmei, cel puțin) o vale întunecoasă a tristeților. Acesta este tărâmul pe care se înfruntă două forțe: răul reprezentat de Satana și binele reprezentat de Isus Christos. Satana încearcă prin experimente trupești să bareze calea sufletului spre lumina veșnică. Sufletul este stăpânit de Christos, în vreme ce trupul este tărâmul jocurilor Satanei. Acest lucru poate fi exprimat altfel și prin expresia: lumea materială este în esența ei satanică, în vreme ce lumea spirituală este divină și bună; tot ceea ce sălășluiește în firea umană din materie, adică trupul așa după cum preferă să-l numească telogia creștină este un rezultat nemijlocit al păcatului săvârșit de Adam, atunci când a ascultat sfatul prințului infernului, întunericului și materiei, adică al Diavolului. De aceea a fost inevitabil pentru ei, dacă voiau izbăvirea, să-și îndrepte inima de la lumea carnală către această lume spirituală, în care suntem absolviți de păcat prin sacrificiul lui Isus Christos.

*În Islam în schimb noi nu știm nimic despre un păcat original moștenit. De aceea, nu există o iertare generală pentru om, ci iertarea și mânia sunt două lucruri personale. Fiecare musulman este dependent de ceea ce a dobândit și el poartă în suflet toate premisele posibilității de izbăvire spirituală sau de eșec spiritual. Coranul afirmă despre sufletul omenesc că **«el are ceea ce a dobândit și are împotriva lui ceea ce a dobândit»** și că **«omul nu are decât ceea ce a dobândit»**. Dar așa cum Islamul nu este de partea Creștinismului în ceea ce afirmă despre partea întunecoasă a vieții, tot el ne învață, în același timp, să nu acordăm vieții o importanță exagerată, asemănătoare cu aceea pe care o acordă civilizația occidentală actuală. Occidentul modern - lăsând la o parte creștinismul - adoră viața în același mod în care nesățiosul*

adoră mâncarea; el o devorează, dar nu o respectă. În schimb, Islamul privește la viață cu liniște și cu echilibru. El nu adoră viața, ci o consideră o trecere înspre o existență superioară. Însă, deși reprezintă o etapă de tranziție necesară, omul nu trebuie să disprețuiască viața din această lume și nici să nu desconsidere vreun aspect din drepturile ei. Trecerea noastră prin această lume este un lucru necesar și o parte pozitivă din orânduiala lui Allah. De aceea, viața omului a avut o valoare foarte mare. Dar nu trebuie să uităm că ea are doar valoarea unui mijloc care te ajută să-ți atingi scopul. Pe de altă parte, Islamul nu lasă loc optimismului material, așa cum se manifestă în Occidentul modern care afirmă că «stăpânirea mea este doar în această lume» și nici disprețului față de viață exprimat de Creștinism prin cuvintele «stăpânirea mea este doar în această lume». Islamul preferă în această situație o cale de mijloc și de aceea Coranul cel Sfânt ne învață să ne rugăm zicând: «Doamne, dă-mi în această lume o faptă bună și în Lumea de Apoi o faptă bună»“.

„Adorarea lui Allah, în sensul cel mai larg, înseamnă în Islam viața umană. Numai această perspectivă ne oferă posibilitatea atingerii de către om a perfecțiunii umane în cadrul vieții sale individuale din această lume. Și dintre toate sistemele religioase doar Islamul declară că perfecțiunea individuală umană este posibilă în această viață. Islamul nu amână această perfecțiune până la anihilarea poftelor «trupești», precum în Creștinism, și nici nu promite o serie succesivă de transformări ale sufletului, ca în hinduism, și nici nu este de acord cu budismul care afirmă că perfecțiunea și izbăvirea nu vor avea loc decât prin detașarea sufletului și separarea sa de relațiile senzoriale pe care le are cu lumea. Dimpotrivă, Islamul afirmă că omul poate să atingă perfecțiunea în viața sa individuală din această lume tocmai prin valorificarea completă a posibilităților lumelumești din viața sa“.

C. Credința și fapta

Islamul tratează credința și fapta în strânsă legătură una cu alta, considerând că pretenția credinței și evlaviei, fără confirmarea lor prin faptă, este o pretenție mincinoasă, după cum fapta care nu pornește din credință și nu urmărește mulțumirea lui Allah este inutilă în balanța Judecății de Apoi. Credința asociată cu fapta bună are ca rezultat

fericirea atât în această lume, cât și în Lumea de Apoi. Allah Preînaltul a grăit în această privință: „**Pe cel ce face o faptă bună, bărbat sau femeie, și este credincios îl vom răsplăti pe el după faptele cele mai bune pe care le-au săvârșit**“ (An-Nahl: 97). După cum a grăit Preînaltul: „**Omul va fi în pierdere, afară de aceia care cred și împlinesc fapte bune**“ (Al-Asr: 2-3). Și a mai grăit Preînaltul: „**Cei care au crezut în Islam, precum și aceia dintre cei care s-au iudaizat, dintre creștinii și sabeenii care vor crede în Allah și în Ziua de Apoi și vor face bine, vor avea răsplata lor de la Domnul lor. Ei n-au a se teme și nici nu se vor mâhni**“ (Al-Baqara: 62).

Asocierea credinței cu fapta bună este menționată în Coran de peste trei sute optzeci de ori, iar cuvintele faptă și acțiune, împreună cu derivatele lor, sunt menționate în Coran de patru sute șaptezeci și cinci de ori.

Pentru a explica acest aspect, Muhammad Asad afirmă: „*Islamul nu permite separarea între cerințele morale și practice în această existență a noastră... De aceea, Islamul insistă puternic asupra faptului că acțiunea reprezintă un element necesar între virtuțile morale. Fiecare musulman trebuie să se privească pe sine ca fiind personal responsabil de răspândirea tuturor formelor de fericire, după cum trebuie să se străduiască să afirme adevărul și să combată neadevărul în toate timpurile și pretutindeni. Confirmarea acestui lucru o găsim în următorul verset din Coranul cel Sfânt: «**Sunteți cea mai bună comunitate care a fost creată dintre oameni, căci voi porunciți împlinirea faptei bune, opriți de la fapta reprobabilă și credeți în Allah**».*

Cunoașterea virtuților - conform învățăturilor Islamului - îi impune de la sine omului să acționeze în conformitate cu acestea, în vreme ce separarea platonice între bine și rău, fără a îndemna la sporirea binelui și la ștergerea răului, este prin ea însăși o nelegiuire. Virtuțile morale în Islam trăiesc și mor odată cu strădania omului de a le face să izbândească pe pământ“.

D. Fapta și încrederea în Allah

Un aspect care trebuie discutat este asocierea faptei cu încrederea în Allah, între strădania de a aduce ceea ce este folositor și de

a preveni răul, între credință și predestinare. Pe de o parte, Islamul îndeamnă la fapta religioasă și lumească și, mai mult decât atât, consideră fapta asociată cu intenția bună - oricum ar fi ea denumită - drept adorare a lui Allah. Fapta pe care oamenii obișnuiesc să o califice drept lumească poate să fie o îndatorire individuală sau o îndatorire colectivă a cărei abandonare conduce la păcat. Musulmanul este chemat să se călăuzească după principiile faptei bune și să fie prudent să nu săvârșească fapte rele. Respectarea acestui principiu variază între obligația legală și considerarea de a fi agreabil din punct de vedere legal; cu cât răul este mai mare și probabilitatea producerii lui este mai ridicată, judecarea este mai apropiată de necesitate și, dimpotrivă, cu cât răul este mai neînsemnat și probabilitatea producerii lui este mai redusă, cu atât judecarea este mai apropiată de agreabil.

Cuvântul „acțiune“ și derivatele sale se repetă în Coran de trei sute șaiszeci și șapte de ori, iar cuvântul faptă și derivatele sale se repetă de o sută opt ori. De asemenea, acțiunea este exprimată de mai multe ori și prin cuvintele: câștig, venire, strădanie, trudă, căutare. Aceste cuvinte se repetă prin poruncirea acțiunii, îndemnarea la ea sau recunoașterea faptului că răsplata este după faptă, în versetele:

„Și spune: «Lucrați!»“ (At-Tawba: 105)

„Allah nu impune niciunui suflet decât ceea ce este în putința lui. El are ca răsplată ceea ce și-a agonisit (din faptele bune) și ca pedeapsă ceea ce a dobândit (din faptele rele)“ (Al-Baqara: 286)

„Ci caută cu ceea ce ți-a dăruit Allah Casa cea veșnică! Și nu uita partea ta din această viață!“ (Al-Qasas: 77)

„Că niciun suflet nu va purta povara altuia / Și că omul nu va dobândi decât rodul celor pe care le-a agonisit / Și că agoniseala lui se va vedea / Iar apoi va primi pentru ea răsplata cuvenită?“ (An-Najm: 38-41)

„Apoi, după ce Rugăciunea a fost împlinită, răspândiți-vă pe pământ și căutați harul lui Allah și pomeniți-L mult pe Allah, pentru ca voi să izbândiți“ (Al-Jum'a: 10)

„El este Cel care v-a supus vouă pământul. Deci străbateți întinderile sale și mâncați din înzestrarea lui!“ (Al-Mulk: 15).

De asemenea, există numeroase tradiții și date în biografia Trimisului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) și în biografiile companionilor săi. Tradiția (hadis) care poruncește împlinirea bună a

faptei „*Allah voiește ca robul Său, atunci când împlinește o faptă, să o împlinească bine*“ (108) este repetată în cel puțin două ocazii, dintre care una are o semnificație deosebită. În timp ce era înmormântat Ibrahim, fiul Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!), groparul a zidit cărămizile gropii și a astupat rosturile dintre ele, dar a omis să astupe unul din rosturi și atunci Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) i-a atras atenția asupra acestui lucru și după aceea a adăugat: „*Lucrul acesta nu provoacă nici daune, nu aduce nici folos, însă Allah voiește ca robul Său, atunci când împlinește o faptă, să o împlinească bine*“. Aceasta înseamnă că împlinirea unei fapte cu atenție și grijă este necesară, chiar și în cazul lucrurilor neînsemnate, căci în felul acesta omul se obișnuiește să fie meticolos și îi va fi ușor să se comporte astfel în toate situațiile.

Există, de asemenea, numeroase versete și tradiții care îndeamnă și la respectarea condițiilor necesare împlinirii bune a faptei. Îndemnul la prudență se repetă de două ori într-un singur verset din Surat An-Nisa': „**Să fie cu băgare de seamă și să-și țină armele. Cei care nu cred voiesc ca voi să vă neglijați armele și lucrurile voastre, pentru ca să se năpustească asupra voastră deodată. Nu săvârșiți niciun păcat dacă, stânjeniți de ploaie sau bolnavi, puneți armele voastre jos, dar fiți cu băgare de seamă!**“ (An-Nisa': 102). Este evident îndemnul versetului la echilibru și moderație pentru o bună îndeplinire a lucrurilor. Culegerile de tradiții conțin peste o sută de tradiții autentice referitoare la împlinirea bună a lucrurilor și la prudență.

Pe de altă parte, Islamul poruncește bizuirea pe Allah, încrederea în voința Lui și acceptarea predestinării Sale. Există nenumărate versete și tradiții în acest sens.

Îndemnul de a urma calea de mijloc și de a respecta moderația este evident. Islamul nu cheamă la fatalism și la abandonarea acțiunii prin argumentul predestinării și al îndemnului de a te baza doar pe Allah. În același timp, stabilește adevărul absolut prin care fiecare lucru este predestinat și nu există altă putere și forță în afară de Allah, prin care omul nu poate împlini lucrurile singur precum în concepția occidentală, iar musulmanul este chemat să se încreadă în Allah și să ceară ajutorul Lui. În Coran și în tradiția Profetului se atrage atenția asupra faptului că încrederea în predestinare și bizuirea pe Allah nu se opun una celeilalte și nu se opun nici în viața musulmanului, care

trebuie să se străduiască cu seriozitate să acționeze și să fie prudent în privința primejdiilor.

Există, de pildă, următorul verset: **„O, fiii mei! Nu intrați pe o singură poartă, ci intrați pe porți diferite! Eu nu vă pot fi de niciun folos împotriva lui Allah. Hotărârea nu este decât la Allah! Eu în El mă încred și în El să se încreadă aceia care se încred!”** (An-Nisa': 67). Indiferent de interpretările diferite pe care exegeții le dau primejdiei la care se referă Iacob, care îi previne pe fiii săi să nu intre cu toții în cetate printr-o singură poartă (învățătura și folosul nu se limitează la căutarea și cunoașterea ei), scopul urmărit este limpede: Profetul cel nobil Iacob le poruncește fiilor săi să fie prudenți și să evite primejdia, intrând pe porți diferite. Cuvintele sale **„Nu intrați pe o singură poartă, ci intrați pe porți diferite!”** reprezintă un îndemn la prudență, la evitarea primejdiei și la respectarea uneia din normele împlinirii bune a oricărui lucru. Cuvintele sale **„Eu nu vă pot fi de niciun folos împotriva lui Allah”** reprezintă îndemnul de a crede în predestinare și de a te supune voinței lui Allah, iar cuvintele **„Eu în El mă încred și în El să se încreadă aceia care se încred”** reprezintă un îndemn la a te baza doar pe Allah.

Și când Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a vorbit despre predestinare și s-a temut că tovarășii săi s-ar putea să interpreteze aceasta ca o justificare a reținerii de la acțiune, el a zis: **„Lucrați, căci totul este cu puțință pentru ceea ce a creat Allah”**. Prima parte este un îndemn la acțiune, iar partea a doua este o recunoaștere a locului destinului. Și a mai spus Trimisul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!): **„Cere ajutorul lui Allah și nu vei fi neputincios, iar dacă ceva te copleșește, spune: «Allah a orânduit și ceea ce El a voit a și făcut»”**.

Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) i-a învățat pe tovarășii săi următoarea rugă: **„Doamne, eu caut ajutor la Tine împotriva neputinței și a lenei”**. Cererea de ajutor la Allah înseamnă bizuirea pe El și încrederea în voința Lui și în hotărârea Lui, iar cererea de ajutor împotriva neputinței și lenei are ca rezultat cunoașterea faptului că ele sunt două lucruri reprobabile, neacceptate de Legiuitor. Există și o altă rugă asemănătoare cu aceasta: **„Doamne, eu caut ajutor la Tine împotriva necredinței și a sărăciei”**.

Musulmanul devotat credinței sale este serios în ceea ce împlinește, dorește ca tot ceea ce face să fie bine făcut, înțelege că nu

există altă putere și forță în afara lui Allah și cere ajutorul Lui și acceptă hotărârea Lui. Dacă el are parte de succes, nu este trufaș, nu se lasă stăpânit de orgoliu și nu spune: „Am reușit prin știința mea“, ci îi aduce laudă lui Allah pentru ajutorul Său și pentru că i-a rânduie succesul, zicând „aceasta este meritul Domnului meu“, iar dacă nu izbândește și are parte de un eșec, nu se întristează și nu se mâniează, ci rabdă și acceptă voința lui Allah, zicând: „Hotărârea lui Allah și ceea ce a voit El, aceasta a făcut“.

Există și următorul hadis cu aceeași semnificație: **„Tot lucrul credinciosului este bun, însă acest lucru nu se potrivește pentru necredincios; dacă are parte de ceva bun, mulțumește și este mai bine pentru el. Dar acest lucru nu se potrivește pentru necredincioși“.**

Musulmanul conștient, care crede că Allah este cu putere peste el, își dă seama că are libertatea de a alege practic între mișcare și nemișcare, că el nu este făcut ușor ca un fulg în bătaia vântului, lipsit de voință și de opțiunea pentru acțiune, ci știe că este chemat să își pună încrederea în Allah și, în același timp, este îndemnat să fie serios în efortul său de a obține ceea ce îi este de folos și a respinge ceea ce îi provoacă daune, iar musulmanul nu vede nicio contradicție între cele două situații.

Din păcate, în perioadele de înapoiere și decadentă din istoria musulmanilor, au dispărut aceste înțelegeri din viața multora, iar concepțiile musulmanilor referitoare la aceste viziuni pozitive au deviat și s-au răspândit tradițiile dervișilor, de retragere din viața socială; societățile au fost afectate de neputință și lene și s-a răspândit inacțiunea și obiceiul de a neglija, de a abandona norma lucrurilor bine întocmite și de a ignora măsurile de precauție în funcție de situație. Iar toate acestea au fost atribuite în mod eronat și fals bizuirii exclusive pe Allah și credinței în predestinare. În schimb, în această epocă este justificată frica referitoare la influența negativă a culturii occidentale asupra musulmanului și a viziunii acesteia despre univers și viață, deoarece omul vede în această viziune cauza și nu îl vede în spatele ei pe Allah, vede rezultatul și nu îl vede în fața lui pe Allah și prin aceasta se pregătește calea scindării între morală și faptele umane. Sau, așa cum prezintă Muhammad Asad această situație atunci când afirmă: *„Se constată că gândirea europeană modernă, deși este tolerantă cu religia și uneori afirmă că reprezintă o cultură socială, lasă în general morală absolută în afara cadrului considerațiilor politice. Civilizația*

occidentală nu-L tăgăduiește pe Dumnezeu în niciun caz, dar ea nu vede niciun loc și niciun folos pentru Dumnezeu în cadrul gândirii actuale. Gândirea umană a fost viciată de incapacitatea de a gândi, de a cunoaște ansamblul vieții și astfel europeanul modern este înclinat să atribuie doar o valoare practică acelor idei care se situează în cadrul științelor experimentale sau al acelor de la care se așteaptă ca să aibă cel puțin o influență concretă asupra legăturilor sociale. Și, cu toate că chestiunea existenței lui Dumnezeu nu se situează, nici într-un tip, nici în celălalt, rațiunea europeană este înclinată din capul locului să-L elimine pe Dumnezeu din sfera considerațiilor practice“.

E. Credința în necunoscut și cauzalitatea rațională

Islamul asociază credința în necunoscut cu principiul cauzalității raționale. În Coran întâlnim des descrierea de către Allah a robilor săi evlavioși care cred în necunoscut. De fapt, una din laturile Islamului referitoare la dogmă și la judecăți - se întemeiază pe credința în necunoscut. Prin necunoscut se are în vedere aici necunoscutul a cărui sursă este revelația (Coranul și Tradiția autentică) și nu necunoscutul ale cărui surse sunt visele, prezicerile, astrologia sau povestirile populare, și nici măcar aspectele care au la bază relațiile persoanelor cu o evlavie deosebită, dacă revelația nu sprijină afirmațiile lor. Deși credința în necunoscutul care are la origine revelația reprezintă un stâlp de bază, de fapt, chiar miezul și spiritul Islamului, Islamul respinge basmele, născocirile și legendele care nu se sprijină pe logică și pe experiență și îi îndrumă pe adepții săi să se elibereze de influențele și de manifestările acestora; există nenumărate versete și tradiții referitoare la acest lucru.

În ceea ce privește cauzalitatea rațională, nimic nu este mai edificator pentru importanța ce i se acordă decât faptul că textul Coranului este plin de îndemnuri prin care se spune că rațiunea și gândirea ar trebui puse la lucru, iar omul ar trebui să-și sporească neîncetat cunoașterea. Și nimic nu este mai edificator pentru atenția pe care Islamul o acordă rațiunii și gândirii decât interesul acordat de Coran - așa după cum am arătat mai sus - metodei de judecare asupra lucrurilor, persoanelor și opiniilor, metodă care are la bază două fundamente: știința și imparțialitatea.

Cuvintele „minte“, „gând“, „sens“ și „pomenire“ (a lui Allah),

împreună cu derivatele lor, sunt menționate în Coran de 1081 de ori, iar cuvintele „știință“ și „cunoaștere“, împreună cu derivatele lor, sunt menționate în Coran de 793 de ori. Acest aspect este atât de evident încât poate fi înțeles și de intelectualul nemusulman. În timpul celei de-a doua călătorii a lui Muhammad Asad în Orientul Mijlociu, de la începutul anilor douăzeci ai secolului trecut, înainte de convertirea sa la Islam, el făcea următoarele comentarii referitoare la un cerc de mistici (halaqat dhikr), pe care îl văzuse în timpul primei călătorii în localitatea Skutari din Turcia: *„Mi s-au lămurit sensuri care nu-mi erau clare atunci când am asistat la cercul de mistici la Skutari. Atmosfera acelu grup - și acesta a fost unul din numeroasele grupuri pe care le-am văzut în țările islamice - nu se potrivea cu imaginea Islamului care se cristalizase în mintea mea. Mi-a devenit limpede că acele practici și ritualuri au pătruns în Islam din zone și surse nemusulmane. Contemplațiile mysticilor (mutasawwifa) și ideile lor au fost contaminate de idei din religiile indiene și din creștinism, ceea ce a conferit unei părți a sufismului concepții străine de mesajul cu care a venit Profetul (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!). Mesajul Profetului (Allah să-l binecuvânteze și să-l miluiască!) a afirmat că acea cauzalitate rațională este calea credinței adevărate, în vreme ce aceste contemplații mystice și comportamentul care decurge din ele sunt străine de acest conținut. Islamul, înainte de orice altceva, este o concepție rațională și nu sentimentală sau afectivă. Afectele, oricât de tumultoase ar fi, sunt diferite în funcție de dorințele indivizilor și de temerile lor deosebite, spre deosebire de cauzalitatea rațională. Totodată, afectele nu prezintă nicio garanție“.*

Muhammad Asad a înțeles poziția cauzalității raționale în Islam, iar după convertirea sa la Islam el a remarcat diferența dintre Islam și cultura occidentală contemporană, în sensul neglijării aspectelor nevăzute ale credinței de către această civilizație. El remarca în acest sens: *„Evul Mediu a alterat forțele productive din Europa, unde lânceau științele și domneau superstițiile, iar viața socială era atât de primitivă și aspră încât este dificil să ne-o imaginăm astăzi. În acea perioadă s-a manifestat pentru prima oară influența Islamului în lume, bătând la porțile închise ale civilizației occidentale. În fața privirilor uluite ale gânditorilor europeni a apărut o civilizație nouă - o civilizație rafinată, superioară, plină de viață și de valori culturale. Impactul acestei civilizații asupra Europei a fost imens. Contactul cu*

civilizația islamică a făcut să apară lumina rațională pe cerul Occidentului, care a fost infuzat cu o viață nouă și cu setea de înălțare. Curente noi care izvorau în lumea musulmană s-au îndreptat cu hotărâre împotriva dominației bisericii creștine. Această luptă a avut la început un aspect exterior, constând în mișcările de reformă religioasă care au apărut aproape concomitent în diverse țări europene. Scopul acestora era adaptarea modalității creștine de gândire la cerințele noii vieți. Acele mișcări au fost raționale și înțelepte pe calea asumată și, dacă ele ar fi avut un succes spiritual adevărat, ar fi reușit să pună de acord știința cu gândirea religioasă europeană, dar rezultatele proaste înregistrate de biserică în Evul Mediu deveniseră mai influente și nu au dispărut prin reforma religioasă, reformă care n-a întârziat să se transforme într-un conflict politic între popoare, urmărind scopuri lumești. În timp, puterea spirituală a gândirii religioase creștine a slăbit încetul cu încetul, până ce în secolul al optsprezecelea s-a pus capăt cu desăvârșire dominației bisericii, datorită revoluției care a avut loc în Franța și influențelor acestor revoluții asupra celorlalte țări.

În vremea aceea au apărut și condiții favorabile pentru o nouă civilizație spirituală, eliberată de dominația bisericii. Au apărut într-adevăr, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în decursul secolului al XIX-lea, o serie de personalități europene de seamă în domeniul spiritual. Dar această nouă înțelegere a rămas limitată la un număr mic de persoane, în vreme ce marea majoritate a europenilor nu a reușit să se lase călăuzită ușor în direcția religioasă corectă, după ce petrecuse o îndelungată perioadă de timp ca prizonieră a unor dogme religioase ce nu aveau nicio legătură cu eforturile firești ale omului. Din această cauză, marea majoritate a europenilor a respins aceste dogme și, împreună cu ele, a respins întreaga religie. Apoi, începutul epocii industriei și vuietul progresului material uimitor au orientat oamenii către alte interese și avantaje. Toate acestea au contribuit la crearea unui vid religios în Europa (în urma acestei perioade). În acest vid, civilizația occidentală a luat o orientare regretabilă din punctul de vedere al celor care consideră că religia reprezintă cel mai puternic adevăr al vieții omenești.

Când rațiunea europeană s-a eliberat de prima sa sclavie față de biserică, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, s-au depășit limitele menționate mai sus și s-a consolidat treptat decizia de a se opune

tuturor formelor autorității spirituale asupra omului. Din ascunzișurile acestei temeri și pentru ca să nu revină acele forțe și să pătrundă din nou în austeritatea spirituală, Europa s-a ridicat, pretinzându-se lider al tuturor demersurilor teoretice și practice îndreptate împotriva religiei. Europa s-a întors la moștenirea sa romană ...

Probabil că cele mai importante motive ale atitudinii total antireligioase ale acestei civilizații, atât în ceea ce privește conceptele, cât și metodele ei, se datorează moștenirii de către Europa a civilizației romane, cu orientarea sa total materialistă raportat la viața umană și la propria sa valoare, cu revolta naturii umane împotriva disprețului creștinismului față de această lume și împotriva reținerii dorințelor firești și eforturilor legitime ale omului. Această revoltă a atins un astfel de succes încât a constrâns sectele și bisericile creștine să adapteze treptat unele dogme la condițiile sociale și raționale schimbătoare din Europa. În felul acesta, creștinismul, în loc să influențeze viața socială a adeptilor săi și să o schimbe - așa cum cere prima îndatorire religioasă - a păstrat tăcerea în legătură cu ceea ce a impus cutuma și s-a transformat într-un paravan pentru proiectele politice. Creștinismul are astăzi - după părerea mării majorități - doar un sens formal, așa cum a fost și situația zeilor romani, cărora nu li se îngăduia și de la care nici nu se aștepta să aibă vreo influență reală asupra societății. Fără îndoială că există în Occident numeroși indivizi care simt și gândesc într-o manieră religioasă și depun eforturi disperate pentru a pune convingerile lor în acord cu spiritul civilizației lor, dar aceștia sunt doar excepții. Europeanul obișnuit cunoaște o singură religie pozitivă: adorarea progresului material; adică acea convingere că viața nu are niciun alt țel în afară de a deveni din ce în ce mai ușoară, sau, așa cum se afirmă printr-o expresie uzuală „liberă de nedreptatea naturii“. Templele acestei religii sunt marile uzine, cinematografele, laboratoarele chimice, sălile de dans sau centralele electrice..., iar preoții acestei religii sunt inginerii, stelele de cinema, conducătorii industriei și eroii aviatori... Consecința inevitabilă în această situație este efortul de a dobândi putere și plăcere, iar acest lucru creează grupări adverse, înarmate până în dinți, hotărâte să se elimine una pe alta, atunci când interesele lor ajung să se ciocnească.

În plan social, rezultatul acestei situații constă în crearea unui model uman a cărui filozofie morală se limitează la problemele avantajului practic și pentru care progresul material reprezintă cel mai

înalt criteriu al deosebirii dintre bine și rău. În momentul de față, în schimbarea fundamentală de care depinde viața socială din Occident găsim acea filozofie morală clădită pe avantaj, devenind din ce în ce mai influentă, iar toate virtuțile considerate până astăzi strict morale - cum ar fi iubirea paternă și castitatea - își pierd cu repeziciune valoarea, deoarece nu oferă societății un avantaj material concret“.

„Ceea ce numim orientare religioasă în om este rezultatul firesc al situației sale raționale și biologice. Omul nu poate descoperi enigmele vieții, nici secretul nașterii și morții, nici secretul infinitului și veșniciei. Gândirea sa se ciocnește de niște ziduri de nepătruns, dar omul poate cel puțin să facă două lucruri. Primul dintre acestea este evitarea oricărei încercări de a înțelege viața în ansamblul său și, în acest caz, se bazează doar pe dovezile vieții aparente și limitează orice concluzie la propriul său cadru și, în felul acesta, devine apt de a înțelege niște frânturi dispersate din viață, al căror număr și a căror claritate sporesc mai repede sau mai încet în funcție de sporirea cunoașterii naturii de către om. Dar această înțelegere se limitează în orice caz la niște fărâme dintr-un ansamblu a cărui înțelegere continuă să rămână deasupra capacității rațiunii umane. Aceasta este calea pe care o urmează științele naturale.

Cea de a doua opțiune, care poate să existe alături de varianta științifică, este calea religiei (credința). Ea îl călăuzește pe om de cele mai multe ori pe calea variantei afective a explicării complete a vieții, construite în cea mai mare parte a sa pe ipoteza existenței unei puteri creatoare care orânduiește această lume după o poruncă predestinată, dar cunoașterea ei este peste puterea de înțelegere a omului. Această opinie nu-l obligă pe om să se abțină de la căutarea adevărurilor vieții și a componentelor lor, atunci când acestea se descoperă privirii, căci nu există o contradicție între opinia aparent «științifică» și opinia afectivă, «credința».

Dar, într-adevăr, cea de a doua este singura posibilitate de a înțelege rațional întreaga viață ca o unitate în esență și în forța ei dinamică, ca un ansamblu echilibrat și armonios. Termenul «armonios», care este total greșit folosit, este foarte important în demersul nostru, deoarece el implică o orientare paralelă în om. Omul religios știe că tot ceea ce i se petrece nu poate să fie întâmplător, lipsit de sens; el știe că el însuși este parte din această rânduială universală. În felul acesta i-a fost dat omului să rezolve divergența amară dintre

esența umană și lumea adevărată, alcătuită din realități și aspecte care poartă numele de natură. Omul, cu toată structura complexă a sufletului său și cu toate dorințele, temerile și îndoielile din gândirea lui, se vede în fața unei lumi naturale, în care se amestecă mila și cruzimea, primejdia cu siguranța, într-un mod ciudat, imposibil de explicat, de parcă în aparență ar acționa contrazicând construcția gândirii umane și metodele sale. Filozofia raționalistă pură și științele empirice nu au reușit să rezolve această contradicție. Aici intervine religia și, în lumina viziunii religioase și a experimentului, constatăm că esența umană și natura mută deposedată în aparența sa de orice responsabilitate se întâlnesc într-un raport de armonie spirituală. Conștiința spirituală a omului și natura care îl înconjoară și îl umple «nu sunt, deși diferite, decât două aspecte complementare ale voinței creatoare singulare. Binele general pe care religia îl dăruiește omului pe această cale este o confirmare a faptului că omul continuă și va continua să fie o parte predestinată în mișcarea veșnică a creației; el este o parte limitată dintr-un sistem nelimitat al acestui aparat universal. Apoi, importanța umană a acestei înțelegeri, dominată de sentimentul profund de liniște și pace, constă în acel echilibru dintre dorință și teamă - echilibru care îl deosebește pe omul cu adevărat religios de ignorant“.

„În Coran există numeroase versete sfinte de genul **«Poate că voi o să pricepeți»; «Poate că voi o să știți»; «Și spune: „Doamne, sporește-mi știința mea!“**». Iar printre tradițiile nobile găsim: **«Aceluia care urmează o cale căutând prin ea știința, Allah îi va ușura prin ea o cale către Paradis»; «Superioritatea celui știutor față de adorator este asemănătoare cu superioritatea lunii în noaptea cu lună plină asupra celorlalți aștri»**.

Nu este necesar să aducem citate din versetele Sfântului Coran și din tradițiile Trimisului în legătură cu atitudinea Islamului față de știință. Istoria cunoaște - deasupra oricărei îndoieli - că nu există nicio altă religie care să fi îndemnat la progresul științific așa cum a făcut-o Islamul și că încurajarea de care s-au bucurat știința și cercetarea științifică din partea religiei islamice a condus la acea producție culturală strălucită din zilele Omeiazilor și Abbasizilor și din zilele ocupației arabe în Spania. Islamul nu a reprezentat niciodată un obstacol în calea progresului și științei și nu există nicio altă religie care să fi mers mai departe decât Islamul în privința afirmării

prevalenței rațiunii implicit și a științei - deasupra tuturor aspectelor vieții. Dacă ne vom călăuzi după stâlpii acestei religii, nu vom putea abandona învățământul modern din viața noastră. Dar singurul lucru pe care musulmanii nu și-l pot dori este să privească prin ochii occidentalilor și să adopte opiniile occidentale. Ei nu își pot dori, dacă vor să rămână musulmani, să înlocuiască civilizația spirituală a Islamului cu experiențele materialiste din Europa“.

„Islamul, în calitatea sa de religie care nu se bazează pe o doctrină mistică, ci acceptă în permanență cercetarea critică rațională, îl determină pe om să unească toate laturile vieții și, întrucât această religie reprezintă doar un mijloc către acest scop, ea constituie în sine un ansamblu de concepte stabile la care nu se poate adăuga nimic și din care nu poate lipsi nimic. De asemenea, în Islam nu există loc de alegere; dacă acceptăm învățăturile lui așa cum le prezintă Coranul cel Sfânt sau așa cum le-a relatat Trimisul, trebuie să le acceptăm în întregime, căci altfel își pierde valoarea. Ar fi o neînțelegere fundamentală a Islamului, dacă ne-am închipui că învățăturile sale pot fi supuse alegerii personale prin rațiune și filozofie rațională, așa cum înțeleg de obicei unii astăzi. Rațiunea poate să acționeze ca un obstacol în ceea ce privește învățăturile religioase și trebuie conștientizat că nu se poate impune rațiunii decât ceea ce ea suportă ușor, fără a recurge la trucuri filozofice. În ceea ce privește religia islamică, rațiunea, situată departe de capricii, a manifestat de fiecare dată o încredere în sine eliberată de orice îngrădire. Până acum, acțiunea rațiunii în treburile religioase - așa după cum am văzut - a fost o acțiune de control negativ... Dar nu la fel stau lucrurile în privința filozofiei raționale, care nu se limitează la înregistrare și control, ci trece în gândire negativă. Ea nu este înțelegătoare și independentă, asemenea rațiunii absolute, pure, ci este subiectivă și capricioasă la maximum. Rațiunea își cunoaște propriile sale limite, însă filozofia rațională depășește rezonabilul atunci când pretinde că poate cuprinde lumea cu toate tainele sale în cadrul său individual îngust și aproape nu acceptă, în privința chestiunilor religioase, că este posibil să existe lucruri la care înțelegerea umană nu poate accede într-un moment oarecare sau niciodată, deși ea își contrazice în același timp logica, într-o asemenea măsură, încât acceptă această posibilitate pentru știință“.

„Noi considerăm Islamul mai presus de celelalte sisteme religioase, deoarece el cuprinde întreaga viață. El se ocupă în mod egal

atât de această viață, cât și de Viața de Apoi, de spirit și de trup, de individ și de societate. El nu se ocupă doar de aspectele superioare ale firii omenești, ci se ocupă și de limitele ei firești; el nu ne împinge să căutăm imposibilul, ci ne călăuzește să folosim la maximum disponibilitatea noastră pentru a ajunge la un nivel superior al faptelor, la care nu mai există deosebire și nici adversitate între opinie și acțiune; Islamul nu este o cale oarecare, ci este Calea, iar omul care a acceptat învățăturile sale nu este un călăuzitor oarecare, ci este Călăuzitorul“.

CONCLUZII

Islamul, guvernând relațiile omului cu Domnul său și relațiile sale cu societatea umană, îmbină răspunsul la nevoile spiritului cu răspunsul la nevoile trupului, credința cu fapta, acțiunea cu încrederea în Allah și încrederea în predestinarea Sa, credința în nevăzut și cauzalitatea rațională, într-un echilibru precis și cu o moderație înțeleaptă. Toate acestea explică respingerea de către Islam a extremismului, fanatismului și agresivității, după cum explică și faptul că toleranța pozitivă reprezintă o parte din natura și esența Islamului. Secretul influenței decisive a toleranței asupra comportamentului musulmanilor, în măsura atașamentului lor față de progresul Islamului din toate timpurile și în toate țările, explică faptul că devierea unor musulmani de la calea moderației și echilibrului a constituit primul eșec al musulmanilor din istoria Islamului și a fost un factor important în crearea problemelor cu care s-au confruntat aceștia ulterior, în decursul vremii.

Incapacitatea de a urma calea Islamului poate explica extinderea obscurantismului, extremismului, fanatismului și agresivității atât în Occident, cât și în Orient, în epoca noastră, în pofida maturității la care omul a ajuns în domeniul gândirii și științei și în pofida realizărilor sale din domeniile tehnologiei și științei.

CUPRINS

Islamul la răspântie de drumuri	3
Prefață	5
CAPITOLUL I : Toleranța - Surse și efecte	12
CAPITOLUL II : „Firea cea bună“ - Husn Al Huluq	18
CAPITOLUL III : Imaginea universului și a vieții, legătura dintre musulman și natură.....	25
CAPITOLUL IV : Calea de mijloc și moderația	44
Concluzii	66